

Naiste Hääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 11

*SISUKORD: Pr. E. Lenderi tütarlaste keskkooli 20-aastane juubel. — E. Lenderi tütarlaste keskkooli arenemiskäik. — Elisabet Aspe surmud. — Ärgem unustagem oma kohustusi. — Kui tihe-
neb udu. — Esimene ülesaaremaaline kodu-
kaitse esitajate koosolek. — Veel kord üliõpilas-
test. — Oh kodumaa. — Tänapäeva Austraalia naine ja ta ülesanded kultuuritöös. — Kroonika. — Kirjavastused.*

PERENAINE: Naiste kodune töö ja selle hindamine. — Mitte teenija vaid maja-abiline. — Tomat ja spinat majapidamises. — Peekonsigade kasvatusest. — Vateeritud tekkide pesemine. — Katkeid lastehoiust. — Käsitöö ja riietus. — Tuhüükud teated.

ESTI
RAHVUS-
KOHVITÖÖKESKUS

“Naiste Hääl”

**Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Ilmub 1 kord kuus.**

Toimetaja: MARIE REISIK.

Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Jaani t. 3.

Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

**Tellimisi võtavad vastu kõik postiasulused ja teised lehel-
tellimiste vastuvõtjad.**

Tellimise hind: veerandaastaks — 90 mk., pooleksaastaks — 150 mk., aastaks —
300 mk. Üksiknumber — 40 mk.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 3000 mk., 1 mm. ühel veerul — 10 mk.

Iga teadlik naine

seadku enesele ülesandeks lugeda ja levi-
tada naiste häälekandjat „Naiste Hääl’t“.

„Naiste Hääl“ on valvel naise õiguslise seisukorra kindlustamise eest.

„Naiste Hääl“ selgitab naiste tööd ja ülesandeid meie ühiskonnas.

„Naiste Hääl“ toob huvitavaid ülesvõtteid naiste elust ja tööst väljaspool.

Kõik meie haritud naised ja tuntud nais-
tegelased on „Naiste Hääle“ kaastöölisteks.

„PERENAISE“ osas annab „Naiste Hääl“
tarvilikke ja asjatundlikke juhatusi meie
perenaistele maal ja linnas.

Uues osas „KÄSITÖÖ ja RIIETUS“ annab „Naiste Hääl“
naistele ja emadele suure hulga huvitavaid algupäralisi
mustreid ja moode. „Naiste Hääl“ on sisurikam ja elulikum
kuukiri Eestis. Naised toetage ja levitage „Naiste Hääl’t“.

NAISTE HÄÄL

E. NALSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

ühinenud „NAISTE TÖÖ JA ELU’ga“

Nr. 11

Oktoobri kuul 1927

I aastakäik

Pr. E. Lender

E. Lender'i tütarlaste keskkooli 20-ne aastane juubel.

Üheksandal septembril pühitses E. Lenderi tütarlaste gümnaasium oma kahekümendat aastapäeva. See on sündmus, millest ei saa mööda minna vaikides. Tuletagem meelde aega, mis oli nende kahekümne aasta eest. 1905. aasta revolutsiooniga ja reaktsiooniga oli vaid möödunud. Ja revolutsioon oli äratanud, oli liikuma pannud ideed, mida ka reaktsioon ei suutnud täiesti sumbutada. Üks neist ideedest oli meil, Eestis, emakeelne kool, või vähemalt kool, kus emakeel üheks õppeaineks. Tunti elavat tarvidust selle järele, ning see tung, see soov

ei jäänud teostamata. Tartus asutati hariduseltsi tütarlaste kool, Tallinnas asutas pr. E. Lender tütarlaste eragümnaasiumi Eesti keelega õppeainena.

Väga noorena, kahekümne nelja aastasena, olles kaotanud koha algkoolis, kus ta seni töötanud, ära nähes, kui raske oli pääsemine Vene keskkooli tütarlastele Eesti perekondadest, eriti just Tallinnas, kus Vene perekondade lapsed oma eesõiguse tõttu koolid täitsid, asub pr. Lender raugemata energiaga oma unistuse — Eesti tütarlaste gümnaasiumi — teostamisele. On selge, et tol ajal see kindlasti pidi olema seotud mitte väikeste raskustega — juba loa saamine kooli asutamiseks, mil teatav rahvuslik iseloom juures, ei olnud nii lihtne.

Kuid elav tahe ja raugemata energia jäävad ikkagi võitjaks — ja tagajärgi võisime nii selgelt ja reljeefselt näha nüüd, kahekümne aasta pärast. Kooli väike saal oli juubeli puhul inimesi täis — aukülalisi — praeguseid ja endiseid õpetajaid, laste vanemaid, ja suurel arvul endiseid õpilasi. Viimaste seas olid mitmed kodumaa kaugematest kohtadest kokku tulnud, et ühes oma endiste õpetajatega, kooliõdedega, ja mis peaasi, oma lugupeetud kooli juhatajaga seda tähtpäeva pühitseda.

Eriti armsa pildi pakkusid ees, seinä ääres seisvad „lastelapsed“ — kooli praegused õpilased, kelle emad omal ajal sama kooli lõpetanud.

Rohkearvulisist tervitusist paistis teravalt see üldine lugupidamine ja lähemalseisvate isikute tervitustest ka see soe armastus, mis pr. E. Lender oma energilise, väsimata ja sihikindla tööga on võita suutnud. Sest kuidagi ei saa meie siin lahutada kooli tema juhatajast, tööd tema loojast. Kui kool on suutnud võita poolehoidu, sümpaatiat, siis tuleb põhjusi otsida nende juures, kes teda on asutanud, kes on rajanud juhtivad põhimõtted, ja kes teda veel praegu edasi viivad nende põhimõtete järele. Ning tähtsam nende seas on kahtlemata pr. E. Lender.

Olen kuulnud endiseid õpilasi, neid kes veel Vene ajal õppisid, ütleva, et nad väga uhked on selle üle, et neil Eesti keel õppeaineks oli, mida teistes koolides esialgu ei olnud. See annab tunnistust selleks, et asutaja ühe oma tähtsamaist eesmärkidest — asutada Eesti kooli — oli saavutanud; on ilmne, ta ei olnud seda mitte väliselt, vaid ka seesmiselt.

Pr. Lenderi gümnaasiumi tähtpäev on tähtpäev Eesti naise ajaloos — mäletame ja tervitame teda sellasena!
E. S.

E. Lender'i tütarlaste keskkooli arenemiskäik.

Kevadel 1900 lõpetasin, 18 a. vana, Tallinna Vene gümnaasiumi ja sügisel asusin algkooli tööle. Kolm aastat töötasin algkooliõpetajana ja siis abiellusin. Tuli koolipõllult lahkuda, sest, nagu mäletan, ei lubatud tol ajal abielumaisetele töötada koolides. Uga kolm aastat koolitööd olid tekitanud teatud harjumuse, ka oli igatjus iseseisvuse ja vaimulise töö järele. Seal tuli 1905. a. Hull Eesti haritlaste arreteeriti. Ka minu abikaasa sattus vangla. Tuli muretjeda ülespidamise eest. Muidugi teada, ei olnud poliitiliselt kahtlustatulle lootust jaada teenistust koolis. Pidin rahulduma eratundide andmisega. Leidisin neid Eesti ja edumeelsetes Vene perekondades. Walmistasin nende lapsi Vene gümnaasiumi. Siis oli Tallinnas ainult üks gümnaasium. Ung sinna oli väga suur, sest Sakja panjoniid ei annud õigusi. Et aga Tallinnas oli palju Vene sõjaväelisi ja ametnikke, siis mõeti esimeses järjes vastu nende lapsi. Sellepärast mõeti kevadel gümnaasiumi vastu minu õpilastest ainult üks wenelane, kuna eestlased kõik wälja jäid, ehk nemad küll eksamid (peale Vene keele) paremini sooritasid. See tekitas teatud kibeduse. Siis wäljatas esimest korda mõte läbi pea — awan õige ise keskkooli, wõtan vastu, keda tahan, saan tööd teha ja ei pruugi kellegilt leiba ära wõtta. Oma mõtteid awaldasin oma lähematele sõpradele ja tutta-

watele. 20 aasta eest oli Tallinnas veel vähe Eesti perekondi ja sellepärast kogusid kõik noored ja wallalised sinna kokku. Mii oli ka minu perekonnas. Paljud nüüd hästi tuntud õppejõud ja jeltstkonnategelased, olid meie alaliste wõrraste hulgas. Oli neid, kes olid juba töötanud koolipõllul, kellel olid kogemused, oli ka neid, kes olid alles asunud koolitööle. Kõik nemad toetasid minu mõtet, et tarwis oleks midagi teha, muidu ei pääse meie rahwa lapsed enam sugugi keskkooli. Seda mõtet toetasid veel kaks edumeelset naisõpetajat minu Vene tutvusringkonnast. Need prouad olid minust wanemad, suuremate kogemustega ja — tuletan neid tänuga meelde — suureks toeks kasvatuslistes küsimustes noorele 24-aastasele algajale-juhatajale.

1906. a. jooksul töötati wälja määrustid ja programmid. Wahepeal oli minu abikaasa wanglast wabastatud, rehabiliteeritud ja linnapeaks saanud. Selle tõttu jaadi ka ilma suuremate takistusteta luba kätte gümnaasiumi awamiseks, ehk küll ülemalt poolt imestust awaldati, milleks küll ühele noorele prouale jarnast igawat asja tarwis olewat.

Juba kevadel, niipea kui kuulujutt kooli awamisest laiali läks, hakkasid järelepärimised tulema, küll omast, küll teistest linnadest, küll maalt. Muidugi oli noore asutaja rõõm suur. Uga warsti tuli pettumus. Veel üks teine awas gümnaasiumi.

See oli wenelane, esimesest asutajast 15—20 aastat vanem. Palju lapsi, suuremalt jaolt riigiametnikkude lapsed, läksid üle tema kooli. Põhjuseks ütlesid, tema gümnaasium olla ikkagi W e n e kool, lapsed suutmat Wene keelt paremini ära õppida, ka olla mina liig noor, puudumat usaldus minu wastu. See oli suureks hoobits ja maksis palju pisaraid noorele algajale. Juba wilkatas mõte kõik wistata — aga uhkus ei lubanud: tahtsin vähemalt algada — tulgu siis, mis tuleb. Muret suurendas veel see asjaolu, et puudusid kohased kooliruumid, kuna minu mõistlejale üks kohalik Wene kaupmehe perekond omas majas ruume oli muretsemud.

Wiimaks leiti korter S. Karja tän., Gregory — pärast parun Franceni — majas. Ruumid olid wiletjad, kahes majas, aga siiski saadi kõik klassid ära mahutada. Nii oli siis võimalus kool awada ja see sündis 27. aug. w. l. 1907. a. Sppekeel — Wene keel, aga juba algusest saadik õpetati ka Eesti keelt. Awati 2 ettevalmistuse klassi, 1., 3. ja 4. klass. Teist klassi ei saanud awada õpilaste puudumise tõttu. Sisse astusid ainult 85 õpilast, tuntud Eesti seltskonnategelaste lapsed, lapsed maalt ja mõned edumeelsete wenelaste lapsed, kes kas minule isiklikult tuttawad olid, wõi põhimõtteliselt wabameelsesje gümnaasiumi, milleks minu kool loeti, astusid.

Kõige suurem kasv kooli kooli — 177 õpilast. Järg järgult kasvab ta kuni arwuni 450. Kõige suurem arw oli offupatšiooni ajal — 559 õpilast. See arw ei olnud normaalne, wõrreldes meie ruumidega. Mõnes klassis oli kuni 67 õpilast. Ka olid nende igalt poolt kokku woolanud õpilaste teadmised kaunis kirjud. Pidi hakkama neid wähenema. Järg-järgult kahaneb arw, kuni ta aastal 1924 püsima jääb arwuse 450, mis meie oludele normaalne, keskmiselt 42—46 õpilast klassis.

Üllepea on olnud 15 lendu — 257 lõpetajaga. Esimene lend oli 1912. a. Oli ainult 6 lõpetajat, üle poole õpilastest jäi wähehaawal maha Wene keele puuduliku teadmise tõttu. Offupatšiooni ajal jäi üks lend wahesele.

Walus küsimus koolile oli ikka ruumide küsimus. Nagu juba tähendasin, asus esimene korter Karja tän. Majaperemees tuli meile igapäiwa wastu. Ühendas 2 maja, et meil ei tarwitaks õuest läbi käia, ehitas teise ja kolmanda korra peale — aga kõik see aitas wähe. Ruumid olid kitsad, madalad, klassid läbikäidamad. Seitse aastat töötajime nendes ruumides. 1914. a. sõja puhul pandi finni Saffa kool Toompeal ja selle ruumid wabanesid. Meil läks forda neid üürida, suurte takistuste peale waatamata. Seal olid ruumid juba paremad: wäga

Elisabet Aspe surnud.

Lõppes jutt „Oh kodumaa“ ja katkes sulg, mille abil Elisabet Aspe, üks meie parim jutukirjanik, rikastas kodumaa kirjawara.

25. augustikuu päeval käesoleval aastal oli üle elada raskeim kaotus naiskirjaniku surmaga. Oli panna lõppmärk ta kirjanduslisele tegevusele.

Sügispooltsel pühapäewa varaõhtul sängitati Elisabet Aspe Vana-Pärnu mulda koguka rahvahulga, üksikute organisatsioonide ja koolide esindajate osavõttel.

Vana-Pärnu oli ärkamisaja noorema põlwe naiskirjaniku kodupaik ja Vana-Pärnu muld võttis ta oma põue. Elisabet Aspe kadus oma rahva keskelt, kuid ta waim elab edasi ta järelejäänud töis. Neis vestleme ta mõtetega ja oleme kodused ta kirjeldusis. Leiame otsimatust ja loomutruudust ta jutustawais pildikesis kodulinnast ja selle elust ning tunneme neis värves tõelikkuse. Kirjanik on elanud kogu aeg Pärnus ja see on põhjustanud teda piirduma oma kodulinna ja selle ümbruskonna elu ja olu kir-

jeldamisele. Ka ta wiimane jutt „Oh kodumaa“, mis ilmub „Naiste Hääles“ ja mis sugusele jutule oli surm armuline ning andis aega lõppemiseks, on ilmasõja mälestus Pärnust.

Selles jutus esinevad tegelased vastavad oma ajale. Tuleb veel juure lisada, et Elisabet Aspe on teravalt vaadelnud, aru saada püüdnud ning tabanudki iseloomu jooned oma aja inimestes. Üldiselt on Elisabet Aspe tööd väärinud tõsist tähelepanu. Ta tööd on meile tuntud ja teame, et armastusega kirjutas ta Eesti rahvale ja jäi kaugemale toleaeegsest saksastamise mõjust. Juba varakult laskus ta Eesti kirjanduse soetamisele, mis tuleb kirjutada selle teadmise arvele, et Elisabet Aspe oli Eesti ärksama perekonna võsu.

Kahju on, kui tead, et võib olla veel mõndagi oleks suutnud ta anda meile; kui tead, et põles ta's tahtetuli ja energia tööks. Kahju on, kui tead, et wähe on suurimaid naisi meil Eestis ja neist vähestest pidime jällegi andma ühe — Elisabet Aspe.

Elv. Kask.

kõrgeid, klassid amavad, õhku palju. Aga ka nemad ei vastanud täielikult koolinõuetele. Siiski oleksime heameelega jaal edasi töötanud, aga tuli sakslaste valitsus ja meid — Loompeal soovinud küllaligi — tõrjuti sealt välja. Meie olime summitud oma praeguseid ruume üürima, sest valikut ei olnud. Nii siis töötame nendes ruumes 1918. a. jaadik, lootuses, et meie palavaim ja ainum soom — oma lastele soodsamaid ruume saada — pea täide läheb.

Minelistelt mõitles kool, iseäranis alguses, suurte

raakustega. Viis aastat makseti koolile juurde, eelmisel aastal koguni 3000 rbl. Tunduvalt paranes kooli ainealine seisukord Eesti valitsuse ajal, kui haridusministeerium keskkoole õpetajate palgaga oma kanda võttis. Siis avanes võimalus koolile inventaari, ja kaunis paljugi, juurde muretseja.

Oma kohused on kool püüdnud ikka täita, niihästi õpetajate, kui majaperemeeste vastu.

E. Lender.

Argem unustagem omi kohustusi.

Mäletan, kui võõrastavalt mind paari aasta eest Inglismaal puudutas naiste tänamatus ja kiire unustamine. Suurem osa meist mäletab küll vist, missugust ägedat võitlust inglise naistel tuli pidada oma poliitilise hääleõiguse eest. Ma ei taha siinkohal juurelda, kas selle võitluse abinõud olid õiged, mis peaaegu — nad viisid lõpuks siiski sihile. Selle võitluse eesotsas seisis mrs. Pankhurst, kes ühes terve rea oma poolehoidjatega tegi hääleõiguse eest võitlemise oma südameasjaks, kes selle eest küllalt kannatas — istudes vangis, sealgi protesteerides nälgastreigiga, kandes lõpmatuid mõnitusi, süüdistusi ja etteheiteid.

Sain kokku Londonis inglise naisliikumise praegusaja nimekamate naistega, — küsisin ühelt neist — ta on Rahvusvahelise Naisliidu abijuhataja, — kus on ja mis teeb mrs. Pankhurst,

— sain vastuse, et keegi praegustest naistegelastest ei tea temast midagi. Ometi on inglise naisliikumine temale võlgu ühe huvitavama peatüki omist võitlustest. Oli võõrastav ja valus sarnane surnuksvaikimine eluajal.

Uuemaaja naisliikumine, mis nüüd on umbes 60 aastat vana, tegutses oma alguses paratamatult võitluse tähe all. Inimsoo praeguse kultuuri loomise ajaloo kestel seisis naine pea kogu aeg, välja arvatud üksikud õnnelikud erandid, väljaspool selle kultuuri loomist. Need jõud ja omadused, mis naine loomulikult andis sellele kultuurile, olid nägematud, nende mõju sulas selles meeste poolt loodud kultuuris. Kui ajavaim ja inimeste töötingimused kutsusid naise kaasa inimsoo kultuurilisesse töösse, siis leidis naine ees kultuuri, mis kandis meheliikkuse pitsatit, mis oli loodud

Kui tiheneb udu...

Kui tiheneb udu, siis varitses laevu hädaoht.

Kui tiheneb udu, siis hiilib lagedale roim.

Kui tiheneb udu, siis kudevad surmatoojad — piivilased.

Suigaku heledasti sireenid. Tõõtagu pinewa täpjustega laevnikud, — kui tiheneb udu.

Kõik, mis inimeses üles ja suursugune, astugu mõitlusse madalate instinktidega, — kui tiheneb udu.

Muretsegem ohtralt õhku ja valgust hämaratesse nurkadesse, piivilaste pesadesse, — kui tiheneb udu.

Sea oli olla suvel kõigil: sinine taevaskatuseks, pehme muru põrandaks, haljad puud päevavarjudeks; meri, järvi, jõgi — saunaks, vanniks, kuum liiv — ravilaks.

Ei suuda uskuda, et möõduuud jumalik suvi ja algavad sajud, tormid, udu.

Tuleb maevaga ja kuludega saavutada kunstlike asetäitjaid suvistele mugavustele: otsida, korraldada, puhastada elamuid. Kaunistada neid ja valgustada.

Kaunistamine on enamasti naiste mure.

Tehtem siis võimalikult meelivaks kodu — meie pühkam paik. Koht, kus puhkame tööst.

Koht, mis varjab meid tuule, tormi ja udu eest. Kas varjab ta alati ja igati? — Siia paigem küsimismärk — nii suur, et ulatub üle maa, nii rufum ja raske kui painaja.

Nagu kummitis mõi tont hüpleb filmi ees too tume märk. Hirmutab!

Peab siis ainult meie põlvkondma vastutust inimelamute alaväärtusliku seisukorra eest?

Suudame meie aastakümnega heaks teha nende hoolimatuse, selle läes aastasadade mästel oli vägi ning võim, puu, kivi, klaas, papp, värv ja kõik üldse, mis kulub ehituseks?

Muidugi mitte! Kuid ahwardaw küsimismärk meab meid siiski enese järel majast majja.

Alvagem üfjed, maadakem, kuidas tuleb talvele vastu minna paljudel.

Tuba nagu meelise kärjetoop. Sees pooltofinaat inimolemust.

Kus nad siin söövad, kus magavad?

Kuhu paigutavad oma „garderoobi“, kuhu ta-
lised tagavarad?

mehe vaimu järele ja loodud eestkätt meestele. Naiste sissetungimine sellesse kultuuri, naiste püüdmised praegusaja kultuurile ka oma pitsatit vajutada, on olnud, laialt võttes, naisliikumise ideeline sisu. See naisliikumise idee, mis on läinud, kuigi keerdkäikudena, sisuliselt ikka selles püüdmises, on olnud kogu naissoole ääretult arendav, on temale aga kaasa toonud ka palju okkalisi momente. Naisliikumise algus oli täis usku, rõõmu ja kultuuri igatsust. Selle poolehoidjad hoidsid oma lipu kõrgel, hoolimata oma teravast vastolust ümbritseva seltskonnaga, vastolust, mida meie, tänapäeva naised, enestele vaevalt ette kujutada suudame, sest nemad võitsid suurel määral selle. Võitsid selle just oma usuga, oma anduvusega.

Naiste haridus ja naiste töö olid põhihelid naisliikumise hüüdsõnad. Nad on seda tänapäevani, kuigi praegusaja naisliikumine on omandanud uue, palju laiema kuju, välja arendanud suuremad ja kõrgemad sihid — inimkonda kasvatada ja praegusele kultuurile lisada rohkem inimsust, arendada selles rahuarmastust, rahvaste vahelist sõprust ning taotleda selle sõpruse varal uusi elujaatavaid kultuurivarasid. Kuid need uued sihid on taotletud ikkagi naise hariduse ja naiste töö põhjal. Hariduse kaudu on naine süvendanud oma ülesandeid ühiskonnas ja perekonnas, töö kaudu on ta leidnud tunnustust kutsetöös ja sotsiaalsel alal, on teda hakatud hindama väärilise ja õiguslise jõuna ühiskonnas. Meie ei tohiks unustada, et mitte

ükski naine, ka meil, Eestis, pole puudutamata jäänud naisliikumise tulemustest: ainult tänu naisliikumisele on meil praegu meie õigused nii hariduslisel kui ka õiguslisel alal meie avalikus elus, on meil käes võimalused igasugustel tööaladel edasi saada.

Meie oleme veel nii noored omas arenemises, et meie eest kõige raskema töö on teinud väljamaa naised; ühes meie iseseisvusega langesid meie naistele kingitusena rüppe teiste maade naisliikumiste saavutused.

Kuid mulle tundub, et meie seda unustame, et meie oleme siin Inglise naiste seisukohal, kes unustasid mrs. Pankhursti, kes tema peaaegu nagu maha salgasid.

Meie haritud naiste hulgas on väga suur nende hulk, ma kardan, nad on enamuses, kes rõhutada armastavad, et nemad ei ole naisõiguslased. Nad ei tunnusta aga asjaolu, et iga naine, kes tahab tegutseda kas või ainult naisena, tõsise inimesena meie praeguses ühiskonnas, peab paratamatult olema ja ennast tunnustama naisõiguslaseks, õigemini ta on seda. Olla praegusaja naine, kõiksuguste kutsetööde ja edasisaamiste õigustega, olla praegusaja naine ja sellega tunnustatud ja arvesse võetud ühiskonna liige, ning salata naisliikumist, ennast sellest lahti ütelda — see on, vabandatagu mind, söömine ja salgamine. Kuid see on ka hädaohtlik. Veel on naise mõju inimkonnas liig noor ja värske, veel on naise arenemine paljudel aladel alles liigagi lapsekinga-

Milliseft allikaft ammutavad nad walguft hämaratesse nurkadesse?

Kuif tuleb neile soojuft, kui niifkus tungib üdini?

Süüjine laupäev Tallinas. Rida meeskodanikke tööpõluisides seijab waifkelt ja kannatlikult wiinapoe ukse ees. Võunafööf söömata, aga ootavad kas mõi õhtuni.

Voodavad siit saada soojuft, walguft, illufioone, meelepettust.

Igas taskus punapäine pudel tõtatakse koju.

Kurgus kõrmetab. Sijemuses lewib kunstlik soojus. Mjudes hämardeb.

Heeringas tundub esimese jorbi lõhena, hapu-
furf — meloonina, kapsapuder — tordina peenest kohwimajaft. Taldrif — eht portselaan; nuga, kahwel — hõbe, wiinaklaas — kristall.

„Kärjetoobi“ seinad nihkuwad laiemale. Tuba näib awar, walge. Naise ja laste näod on weid-
ralt waifjed, ilusad ja armsad. Maailm on täis häid olemusi. Jumalik tunne! Restaks see igawefti nii!

Pijut hiljem haihtubki juba miraasf, kumma-
line nägemus.

Pööbritus. Tülgastus. Wiha kogu maailma wastu.

Toaseinad rõhuvad. Pole õhku. Ei maitse sööf. Naine on wastif. Murin: „Midagi ei oska ta teha korralikult. Pillab nagu mõni wüürstinna. Palgapäewal annab talle kätte wiistuhat marka. Kena, ümmargune summakene, aga kuu lõpu poole nurub juba lija. Jälle raha, ikka raha! Ja need lapjed! Peab neid ka olema nii palju? Alalõpmta sööwad. Ja ikka leiba. Sööksid nad ometi midagi odawamat!“ —

Õfimejel võimalusel kaob mees kodust, et anduda „nägemustele“ kuskil räpases kõrtfif.

Keegi joomar Wõrumaalt ütles: „Kui mu nina on poris, tunnend enda olevat kuninga.“ —

Eluaeg wahipostile, alaltjelt tiüri juure jääb naine kodus, et mees wõifks töö ja waewa wahel-
dusfeks „mängida kuningat.“

Naine — perekonna lapsehoidja, ühtlasi kof, rätsep, pesunaine, ükfiteenija, halastajaõde — ei tohi tülgastuda hallift igapäewjuseft, ei tohi wäfida.

Ja ei wäfigi suuremalt jaolt. Kuskil perekonnas kiideti wana pesunaisft, kes olles abielus joomariga, kaswatanud omal jõul seitse last tublifeks imimestefks.

des, kui et meie omis püüetes võiksime seisma jääda ja leppida antud olukorraga. Veel pole naine suutnud inimkonna kultuurile lisada oma pitsatit. Meie, Eesti naised, ei saa kahjuks mitte tõendada, et meie au sees hoiame selle päranduse, mis meie teenimatult saanud omi cestvõitlejailt teistelt vanemailt kultuurimailt. Meie haritud naiste hulk ei ole väike. Kuid kus nad on? Vaatleme meie naisorganisatsioone. Palju on neis just neid, kes oma haridusega võiksid seal olla kasulikud liikmed? Palju on meil haritud naisi, kes teadlikult mõtlevad naisliikumise üle, kes seda tunnustavad omaks, kellel selged selle sihid? Just vastuoksa — paljud neist, nagu öeldud, uhkustavad sellega, et nad eitavad naisliikumist.

Natuke valus on vaadata, kuidas suur hulk meie haritud naisi, ja mis kõige kurvem, just meie nooremaid naisi, on küll omaks võtnud naisliikumise kaudu naise vabanemisega kaasas käivaid vabadusi, seda sageli õige ebameeldival kujul, kuid ei taha teada ega kuulda naisliikumise tõsist sisu ja püüeid.

Meil on asi niikaugel, et meie ajalehed esimeses juhtkirjas, rahva väljasuremise hädaohtu esile tuues, süüdistavad naisi, et need oma vabade elukommetega peletavad mehed abielust. See on muidugi mõttetu väide. Mehed oma elukommetega peaksid siis juba ammu abielumeestena end teinud olema võimatuks. Aga kurb on see, et hulk meie naisi rõhutab meie ajavaimu varjukülgi, et aga sellesama ajavaimu

suuri ja elujaatavaid saavutusi just naise seisukohalt ei taheta hinnata. Naisliikumise poolehoidjaid leiame küllalt meeste hulgas. Tõsiselt mõtlejate meeste hulgas, kes käsitavad elu tema kõige mitmekülgsemas avaldusis tõsidusega ja kes aru saavad, et naisliikumisest osavõttev naine elu võtab tõsiselt ja püüab meie ühiskonna töösse panna oma parema jõu.

Ma sooviksin, et meie haritud naised natuke tõsisemalt süveneksid naisküsimusse, mis on tähtis osa kogu ühiskonna ja kultuuri küsimusest, et nad ei unustaks, et naine aina võidab, inimesena, emana, abikaasana ja ka naisena, kui ta teadlik on omis tathmistes ja püüetes. Väikses Islandis, kaugel Põhjas, eraldatud kõigist kultuurimaist, on üldse 120 tuhat elanikku. Nende naised on kõik koondunud oma naisliidu ümber. Nad kõik loevad oma naisliidu lehte, nad korraldavad lastekodusid, peavad üleval terve rea asutusi, nende esitajad rahvusvahelistel koosolekutel paistavad silma oma tuseduse poolest. Meie oleme ka väike rahvas, meie pole meredega eraldatud teistest maist, meie ei ela ka nii laialipaisatult, kuid meie nähtavasti ei kõnele siiski veel ühist keelt naisliikumises. On see meile austav?

Ei ole auasi, naisena salata maha naiste tööd, mis on viinud naised Rahvasteliitu, parlamentidesse, valitsustesse, kus naiste töö igalpool on tunnustatud väärtuslikuks ja tarvilikuks. Ei ole auasi, naisena asuda kõige arvustavamal seisukohal just naiste suhtes, nagu see meil pa-

Töö juures ja läbikäimises inimestega olla ta ifka heas tujus ja lahke.

Seitse last! Mis teie arvate? Küll tuli seal aastate festival lappida, nõeluda, luua wanust riie-dest „uusi“! Mõtelda, mida panna supi jisse paksums, mida anda lastele leiwa asemel, et tuleks weidi odavam! —

Jõhwi külje all on kaunis koguke asunikke. Hull walgepäijeid mudilasi joojseb majade wahel ringi. Sõrm suus wahiwad nad juhuslikult saabunud linnalasi. Emad on päewad otja wäljas tööl. Lapsed kodus — tihti leiwata.

Teati pajatada, et keskuwel olla neil mudilastel „maistuseks“ ainult toored kartulid. Ja nariwadki neid — ajawiteks, isupeletamiseks.

Lastele soowitawad ju arstid anda nariwa ifka midagi kõwa, et tugewneksid hambad ja igemed!

Sõtul, kui saabub heinamaalt ema ühes Mirdi wõi Maasjuga, saab wahelduseks ka midagi pehme- mat: jahufõrti ja sooja piima. Kuninglik!

Lapsed uinuwad õndsas rahus. Sead inglid too- wad unenõos neile ennenägematuid, maitsewaid rooge, millede nautimisest jääb näole naeruilme ko- gu päewaks. Glaw kujutluswõime lasseb ilmsigi

toorel kartulil maitseba nagu õun. Ja imelik — ei waluta kõhki.

Selle asemel walutab emal süda.

Igalpool walutab emasüda: linnas, kärjetoobi juures toakeses, maal, asuniku ja kaluri onnis.

Laste pärast walutab ta.

Walutab sealgi, kus on rohkem ruumi, rohkem walgust ja soojust, kui tööliste, asuniku ja kaluri elamus, sest — inimene ei ela mitte üksi leiwa st. . .

Ühes idamaa jutus leiduwad kaunid read:

„Rahwa suurus ei seis mitte ainult tema aine- lises jõukuses, waid peaausjalikult tema waimu- waras. Egiptuse kasti wõib kãia halwasti ka siis, kui tema salwede on tãis wilja ja leiba, aga laste jüdamed tühjad.“

Toda südamete tühjust kardab ema. Toda waim- list loiwust, ükskõikjust, hämarat udu, millesse wajub inimene nagu rappa ja — ei tõusegi enam.

Et midagi wajab laps peale leiwa ja ihufatte, jeda aimab iga ema.

Kuid anda lapsele toda silmale nägematut, toda elifitri, mis teeb inimese mehiseks ja kindlameel- seks, tugewaks ja julgeks, — on suur kunst.

Teadmine, et oled jõuetu juhtima noori wälja

raku viisiks. Ei ole ka auasi, asuda väljaspool avalikkuse elu, väljaspool poliitikat, meil, kus naisel on kohustus peale pandud valimisõigusega — sellest osa võtta. See on kardetav, seista väljaspool elu. See ei too meile võituseid ega

rikasta meid, see võib meile ainult kaotusi tuua, ja ka inimestena areneme ainult siis, kui osa võtame tegelikust elust teadlikult just nendena, kes meie oleme — n a i s t e n a.

Marie Reisik.

Esimene ülesjaaremaaline kodukaitse esitajate koosolek.

21. augustil 1927 a. peeti ära Kuurejaares, Saaremaa Malewa kodu ruumides (Tolli tän. nr. 15) esimene ülesjaaremaaline kodukaitse esitajate koosolek. Kõrku oli tulnud kaunis hulgate liikmeid, kahjuks oli aga maalt liikmeid ilmunud vähemõitu, ehk küll koosolek peaaesjalikult maa organisatsioonidele tutvumiseks ja nende informeerimiseks mõeldud oli.

Koosoleku avas ja juhatas Kuurejaare Kodukaitse esinaine pr. Bondartshuf. Väärtuslikuks sai tema ka Kuurejaare naisorganisatsioonile eriti pr. Baldrodi kõne läbi, mis sisaldas enesest palju õpetlikku ainet Saare naisele. Oma kõnes andis pr. Baldrod üldpildi manermaa naise tööst ja tegevusest, toonitades ja selgitades naisliikumise tähtsust rahva arenemise ja kasvatuselise mõttes.

Elava kõnega — naise tegevusest kodukaitstes — esines Kuurejaare Kodukaitse liige pr. Lulla. Ta selgitas ära mehe ja naise töö wahet kodukaitstes. Tõdi ette ilusa pildi naise nägemata tööst ja tegevusest kodu kodukaitse alal, näiteks ema — sanitarina, toidlustajana, väljaspool kodu raha soetajana näputööde valmistamisega, pidude korraldamisega ja lõpuks veel suurima

nägemata waenlase — alkoholi — vastu võitlejana. Suure huwiga kuulajad kuulasid ettekannet, mis pidi olema kõneleja sõnade järele ergutuseks eeskätt maaorganisatsioonidele.

Piltliku ülevaate naise tööst sanitaarina ja kasvatajana, andis Tartu organisatsioon liikme pr. M. Paimeli referaat.

Termituskõnega esines Malewa päälitu ja Malewa juhatuselise asetäitjana hra B. Steinberg. Ta nimetas seda päewa Saare naise suurpäevaks, sest tema oli kõrku toonud malewifondade esitajaid igast Saaremaa kaarest, et ühineda ja koostöödada tähtsal põllul, nagu seda naisliikumise organisatsioonid on. Lõpuks soovis tema edu naistööle, et tema kasvataks usku meie poegis ja tütreis, et walitseks üksmeel ja tahe, et õitseteks ja kasvaks meie kodumaa!

Peale termituste ja referaatide kantakse ette Kuurejaare Kodukaitse 1926/1927 a., Veisi ja Kihelkonna malewifonna Kodukaitse 1926 a. tegevuse aruanded, millest selgub, et Saare naine ei ole mitte loib olnud, waid on selle wõrdlemise lühikesel ajal jookkul ka suut-

adupiirkonnast, paneb walutama jüdame — laste pärast. . .

Ehk walutas jüda laste pärast ka kahel naisel, kes hiljuti Tallinnas surid wiinasurma?

Ehk oli too piisike laibake, mille leidsid poisikejed kastikefega Härjapea jõest, ühe sarnase ema laps?

Meisik, julm ema! Millist karistust wäärrib ju roim?

Ehk otsustaski ema ije maksta elu eest eluga ja — jõi enda surnuks. . .

Psükoloogid, teie peaksite tingimata uurima nende naiste surmapõhjust!

Kodu oli neil wist armetu, külm ja ilutu. Naisel puudus oskus ja energia tema kaunistamiseks — omal jõul.

Mees — registreeritud wõi mitte — läks ja ei tulnud enam.

Selbafte: „Naine — joomar on jõe.“ Jah, jõe kahelordfjelt, sest ta elu on tihedalt seotud lapsega.

Alkoholikuid — naiti on õnneks wõrdlemise wähe.

Jstun suure tänawa ääres toas ja kuulatan tänawa häälitust. Kolme tunni jookkul on olnud kuulda umbes kümne meesjoomari kriiskamist, ja mitte ainuflki purjus naise piukfu.

Keegi Brantfufe bioloog olla uurinud liblikate tantfu ja leidnud, et tantfijad liblikad olla joodnud lilledemafblas fjalduwast alkoholist. Liblikad joodnud ka pakutud wiina, ja mõned jurnud ifegi wiinasurma. Jooditud olnud erandita i ja s e d. Emafjed jäänud kaineis ja asjalikutis. —

Kui naitse meel on eriliselt nukker, wõib tal tulla tuju juua; maitfeda meeste rõõmuallitast.

Kui tabada nukruse õige põhjus, wõiks ehk kergeti aidata — ainult lahke sõnaga, hella pilguga, kaastundega. Mõnikord wäikefe ainelife toetufega perekonnale. Wiin jääks ehk joomata.

Miks puuduwad meil naitfpastorid?

Naisel peitub mõnikord kuskil hingefopikefes elamus, millest ta waikib nagu haud.

Ent wõib tulla filmapill, kus tal ilmub tung rääkida jellest kellegile heale, truule, emalifule olewufele.

Kirikufõpetaja on olnud aastafadade jookkul meie usaldusmees fädame- ja hingefasjus. Temale oleme pidanud pihtima häda, häbi ja walu. Paljastama wanu ja wärskleid haatwu.

Kuid kirikufõpetaja on kah mees. Sageli pealegi karm, walju waatega, karistawa pilguga. Ei awane tema ees iga naitse juu.

Esimehest ülesvaaremaalistest kodulaste esitajate koosolekust osavõtjad.

Vaiemalt merest on nüüd meil tuuled. Südametuunistus on vaba.

Tallmeister ja Kuljus tõmbavad endi poole hinge protestantismiga, mõned teised Taara usuga. Tegutsivad adventistid, palvevaimad. Paljasjalgide buddist — Tõnisson. Kõigi jutlustel on viist enamuses naised. Järjekulult otsib naine midagi hinge jaoks.

On ta leidnud suuri pärleid — tõdesid?

Kui ja, miks ta siis kaebab tüdimuse üle ja hävitab end?

Rääkige ometi, naised! Piileami eeslgi avas juu, kui tal oli vaja võtta sõna enesekaitseks. —

Ujaldagem rõhkem teineteist!

Ameeriklased teavad kinnitada, et ühe miljoni inimmaasi hulgas leiduvat üks erakorraline geenius, juurwaim.

Geistlast on miljon, tähendab meil on ka üks erakorraline geenius.

Kas naine?

Kuid ärgem haavakem meie mehi liiasti — nad on ses juhtes õrnad! — Jättem erakorraline geenius eistalgu nende soo esindajaks.

Samas miljonis olla aga ka 24 lihtgeeniust.

Need jagame meestega fristlikult: tosin neile, tosin meile. Etis?

Valime ühe sarnastest lihtgeeniustest ... ah, ei! Geeniustel on iseloomus palju weidrusti alates juurushullustusega ja lõpetades enesealandustungiga.

Parem otsigem üles mõni lihtne, paljukannatanud, heaüdamline naine ja waligem ta endile usaldusõeks — karmi pastori ajemele.

Temale avaldagem, mis meid wacwab. Jutus-tagem wääratustest, kadunud õnnest — kõigest enne, kui kahmata lätte wiinaklaas wõi mürgikarikas.

Pihitigem — jee fergendab — enne, kui loobuda kodust ja lastuda ühes meesolemustega alla uduilma.

Üht mundate weel otsuse wiimisel minutil, kui leiata osavõttu ja arusaamist.

Ulu on raske mitte üksi Gestis, waid igalpool.

Wähe päikest, palju udu. —

Töötagu kindlast ja selgest meie mõttemasinad, — kui tiheneb udu.

Guigaku heledasti meie sireenid — kutsed nais-tele ühinemiseks parema tulewiku nimel.

Käo Orvik.

nud mõndagi korda saata, nii kui näputöö- ja keedu- kursused toime pannud ja palju pidusid, näitemüüke ja loteriisid korraldanud.

Pr. Bondartšut esineb ettepanekuga töö hõlbustamiseks ja omavaheliseks kontakti loomiseks keskkonnadust moodustada. Keskkonnaduse juhatus waliti kolme liikmeline, kelledest kaks maa malewfondatest.

Peale koosoleku, koosviibimisel teelauas, olid ela-

wad läbirääkimised Saare naise tegewusest ka eksportkäsitööde alal. Ka selles andis pr. Balbrod nii mõndagi tulusat näpunäidet ja nõu nii näputööde valmistamiseks kui ka wastawa instruktori kohale kutsu- miseks.

Seega lõppes Saare naise suurpäew, andes paremaid lootusi wiljarikkaks tööks ja weel wiljarikkamaks tagajärgiks naisliikumise tööpõlul.

Weel kord üliõpilastest.

Minu artikkel „Üliõpilaste rohtusest meie ülikoolis“ „Naiste Hääles“ nr. 9 on temperamentlist wastutaja proua M. Kurss-Dlešt'i hoogjas kirjutuses, mille järgmises meie häälekandja numbris leidsin, tekitanud. Olgugi et proua Dlešt kahjatseb poleemika kandmist „Naiste Hääle“ weergudele, ei tunne mina mingit kahjatust, sest üliõpilaste rohtuse küsimus meie ülikoolis on põhjapärane ja tõsine küsimus, nii kui seda juba omas eelmises artiklis tähendasin, ja wajab selgitust. Tänuväärne on seepärast asjaolu, et just meie tuntuim naistegelane, proua Dlešt, siin sõna wõtab.

Nüüd küsimusest enesest. Olles nõus reaalsolude kirjeldusega minu artiklis, heidab proua Kurss-Dlešt mulle ette fakti, et olen jätnud „täiesti puudutamata meie hariduswõitluse ideelise aluse“. On tõsi, ma ei ole kirjeldanud oma artiklis naisliikumist ja tema suurt ideed: naise ühewäärseks mehoga tõstmist, ei kõnelenud eriti naiste wõitlusest kõrgema hariduse eest, seda lihtsast sellepärast, et meil, naistel, praegu samad õigused

fui meestel, samad wõimalused alg-, kesk- ja ülikooli hariduseks kui meestelgi. See tõik on meil käes. Kuid mida näitab tegelik elu? Ta näitab, et paljuil meie naisüliõpilastel puudub huwi ja tahtmine ülikooli tööks. Ollakse ülikoolis, et aega lõbusalt weeta, et lihtsast kujukil olla. Ja lahtutakse sealt paari-kolme aasta pärast ülikooli lõpetamata. Proua Dlešt ütleb: „ei tea üksti ülikooli astuja, kas ta suudab lõpetada, wõi mitte.“ Tõsi, ei tea. Kuid kas ei tule siiski, tähele pannes just suurt arwu naisüliõpilast-mittelõpetajaid, otsida põhjust selle nähtuse selgitamiseks? On lapitud muudugi wäited, et naine ei suuda teaduslikult mõelda, et naine on vähemarenenum mehest jne. Ei, siin on palju sügawamad põhjused. Ja üks neist oleks, minu arwates, tõsise huwi puudumine ülikooli töö wastu. Olen kõnelenud nii mõnegi endise kaaswõitlejaga, kes paariaastase Tartus oleku järgi sealt tagasi tulnud, pärinud põhjust, miks ära tulnud, ja kuulnud pea ikka wastust: puudub huwi. Muudugi ei saa seda

Oh kodumaa!

4

Kurba teadet saades ei olnud enam aega nutta. Wäljelt rahulikult, aga keesmielt kirglikult palwetades, korraldas ta oma majapidamise ja pakkis oma kraami. Ja siis istusid nad mehega rongi peale — oma last ära tooma, sest tõesti terweks wõis ta wanemate arwates ju ainult kodus saada.

Poja haawad olid aga sedawõrd rängad, et haige koju- lubamistest juttugi ei wõinud olla. Nähes aga, kui truult ja armsalt ta eest haigemajas hoolitseji ja kui helde ilme ja õrnade kätega noor nāgus õde tõiki haawatuid rawitšes ja kojutas, jäi ema jüda peagi rahuliksemaks.

Tulid raskeid palawiku päewad, mil nad pea lootujeta, aga jūgawa autartusega arstide ja rawitšewate õdede ennastjalgawat hoolet jälgisid, millega nad nende poja nagu surma küünte wahelt tagasi kiskusid. Wiimaks omegi mõõdus hädaohu; kuna mees koju pidi jōitama, jäi naine weel mõneks ajaks.

Jstus lubatud turdidel poja woodi ees. Silitades ta kõhnaks jäänud käsi ja hõredaks langenud punajuukseid, tänas omaš jūdames Jumalat, kes surma mõõda minna kōsktinud, ja häid rawitšejaid, kes raskeid jōjahawu parandasid. Waatles noort, wirta õde, ja — tabas ennast kor-

raga hõwi pealt: kui kord hārnase armša ja lahke mintija jaoks!

Rohkem kui aastase werise wõitluse järele oli wāike kangelane Taawet juure wihase Koljati maha heitnud ja Koljati rahu paluma surdunud.

Mida keegi alles hiljuti ei ojanud ega julgenud mõelda, weel wāhem wäljendada; mis aga rahwa hinges ja aimus poolteadmatast oli hõõgunud ja aastasadade pitast orjaajast läbi kestnud, oli ällatawalt täide läinud. Geskine jai wabaks peremehes oma ijamaal ja algas oma tahtmise järele, ilma eestkõskjate ja surdijateta, ise oma asju ajama ja riiki arendama.

Raste jōjategewus lõppes ja kangelased tuiid koju. Wapratele määrati autasufks tehtud töö eest uuestiajutatud wabariigi poolt maad, raha ja wabadusriiste.

Rõõmuga asusid terweksjäänud wõit jälle sellets jaanud mehed oma ametite juure wõit saadaud maa harimisele. Mu- relisemalt waatšid wigaskatud tulewikku. Ka langenute kirbi ja mahajāetud omatšeid rulltas noor riik toetama.

Dma rasketest haawadest oli ka Pērtš Johann paranenud, autasju ja wabadusriisti ošalkijena wanemate juure tagasi pōõranud.

Teeristuses oli ta leitmandiks ālerdatud ja edasi teenima joomitatud. Et ta aga lihtjates oludes kaswanud rahuar-

fõigi kohta õelda. On naise ka meil Eesti, kes, omandanud kõrgema hariduse, on tõsiselt eeskujuts paljudele meestele. Edasi, kas ei oleks parem, kui järeleandmatult töö vastu võtta huvi tundvad tütarlapsed sinna mitte ei läheta, sest see nõuab palju aega ja raha, vaid peale alg- ehk keskkooli lõpetamist praktilisele kutsele ette valmistuks. Proua Oks küsib, „aga kas siis ülikooli kütet ei anna, ette ei valmistata praktilisele elule?“ Jah, muudugi spetsialiseerib ülikool inimest. Kuid meil on küllalt ülikooli lõpetanud eriteadlast, uute hulgaline ettevalmistus on liig kallid lõbu meie kehvale rahvale. Ei saa leppida terget ülikooli lõpetanud wähetajutawate kohastestega, nii kui toonitab proua Oks. Muudugi ei taha ma õelda, et ülikooli haridusega isikule peale alma materi lõpetamise kõrge koht anda tuleks, kuid töövõlga ta-

hab järeleandmatult lõpetaja omesti. Ja kui järeleandmatult ei leidu, tekib meelekaebus, tundub ülikoolis weedetud aeg raisatuna. Mis aitab suur waimline bagaaz, kui ei leida end toita? Kultuur ja waimline huvi tekivad ainult seal, kus majanduslik alus kindel. Ja kas ei ole liiremini tütarlaps omal jalul, lõpetades majapidamis-kooli, aiandus-mehindusturkused — need alad on meil pea täitja weel jõudis, selleaegsemel et aega suruks liia paar aastat Tartus? Proua Oks küsib omas artiklis: „mis otsivad kõik need keskpärase, loe-lejad mehed ülikoolis? Kui nende ridades puhastustöö läbi viidud, siis teeme seda ka eneste hulgas.“ Sellega ei saa nõus olla. Enesega tuleb ikka alustada järeleandmatult. Keskpärase argu mingu ülikooli tütarlaps, kel huvi ja jõud ülikooli töös puuduvad.

Hella Matto.

Läänepäewa Austraalia naine ja ta ülesanded kultuuri töös.

2

Sinine kirj, ütleb, mis usuline ta ka ei ole, teeb praegusel ajal peaaegu ainult sotsiaalseid töid. Matasa võib leida sõnumeid, kus see ja see kirj on ajutanud tihtipea haigete lastele sanatooriumi või ehitanud kodu väikeste lastele, või awanud uue kooli, uue massuta õmaja jne.

Et mitte aineist liig palju kõrwale kalduda, siis peatan praegu lähemalt ainult nummade tegemise juures, sest et sel tööl on suur ühiskondline tähtsus.

Peab tõele au andma: katoliku kirj püüab wähenendada hulka maapealset wiletsust, kus see aga iganes võimalik. Ring selles ettevõttes on tal suur, ennatustalga ja ennatustõhwerdaw abiwägi nummade näol.

Nummad töötawad haigemajades ja wanadekodudes, wanglates ja warjupaikades — igalpool, kus enese isiku mahajalgamine on tarwilik kõige suuremal määral. Peale selle on nendel kloostrite juures

mõnede mees oli, walis ta armastamini oma endise elukaas, katoliku, jaadud aitasuga ja äri laetendades, päris suur-kalameheks hakata. Mii oli kõik jälle joomine ja heas meeleolus, kuna ta ema südamele järele soovitud meelepärase muusikaga majja töötas tuua.

Ka Lindil oli jälle rõõmu, kuid paraku hea osa kibeusega segatult.

Pärast rahutegemist, kui piirid awati ja Eesti oma wäljasaatetud lasti jälle, hakkas vastu wõtma, pälles ka Milda oma wanemate rõõmiks kodumaale.

Alga kuibus kolmas uht Lindi perenaine, kui tal pika ärewa ootamise järele jaamas teiste seas rongilt astutu kehwaits hilipes kõht ja waeratud nõoga naine laela ümber langes, keda nähes ta eneselt meelthoidvalt küsis: — „Mis see siis tõesti minu tütar, kelle ma mõne aasta eest noorelt, ilusalt ja hästi rietatult Wenemaale saatisti?“ Näg ja enamlaste hirmsad wimistused olid ta lapse nii ära hurnanud, et ta waerwalt weel jalgel seisis ja kõnelda suutis. Ja kui ta pika aja järele alles toibus, ei tahtnud ta midagi enam teada seniini kildetud küllastest ja juurepäraltisest elust wõtaste mõistmaks majas, waid näebas ainult hirmuwarinaga wimastel aegadel läbielatud wiletsust ja kolledust.

Kui endised sõbrannad ja tuttawad kodutulnut waatama ja küsijutte kuulama kuld ja omalt poolt uht õhinaga

kõigist õhritamist tööst ja kaastamatuist wabaduswõitluse ajal kõnelesid, millest neilegi õnn olnud osa wõtta, kes amidu ainult muretu töötajate elu elanud, ja kõigest järele ja ülendawast, mis wabalt jaanud ajamaal sündinud, peitis Milda pea kätte walele ja nuttis walusaid tahtuse piisarat. Kõik oli temast möõda läinud, wõõrats oli ta jäänud kõigile, isegi lähematele naabritele kirisedele.

Jah tõesti. Mit ühetajane, rahuline, laste, kui kirsi manna ka oli, ja kaastundlik ja empallik ta punapealine poeg. Mildaagi endist meeleolu, mille awaldamist uht Lindi perenaine alati tagasi tõrjuud, enam ei olnud ega tagasi ei tulnud, ehk nüüd küll nii ema kui tütar kõigile, mis kirsi poolt oled tulnud, wastuwõttumaks oled muutunud.

Dma kuurameelset tütarit wadeldes ja mõõdunud aegade jündumusi mälestades, hakkasid uhtes naises korraga isewarki murellised ettekujuused üles keritma ja jüda nagu millegi pärsit walutama. Wast oligi mõni wõte ebakohane olnud ja mõnes asjas wähe liialdatud. Aga weteader ja uht nagu ta ikka olnud, rahustas ta end peagi.

Mis siis õieti oli olnud? Liig koduajest küllimaw noort-meesst weidi waos hoitud ja wiisakust õpetatud. Wast oligi ta tema talitustamise mõjul nii kogupeetud täismehets jaanud, nagu kõik naabrid õhustastid. Waja oli ainult nüüd

igasugused ajutused ellufututud. Näit. siin, ühes Sydney eeslinnas on floostri juures langenud tütarlaste kodu. Hoone asub torede pargi keskul, sisse- ja väljast kuni ja kodune. Hoolealused (tihti toovad wamenad ise neid siia!) peawad siia jääma kuni 21 a. wanaduseni, mille aja jooksul nendele õpetatakse teatud kutse.

Õht selles ajutuses küll juhataja kui ka kaswatajad töit nunnad on siiski ei maksa arvata, et siin hoolealuseid aina jumalajõnaga parandatakse. Ei, siin tundub wägagi ajawaimuga sobiw õhkkond olewat. Kas wõi hoolealuste juustesoenguid waadata: kellel „shingle“, kellel „bobbed“ — ühe sõnaga, nii kuidas näojärel ja ei mitte ettekirjutatud worm. Siis on hoolealustel oma kinn, omad kontserdid ja koguni moodsjate tantsume kursused! Rõõnelemata otse eeskujuliselt sisseõpetatud spordi- ja mänguplatsidest. Floostriid on Sydney ja ümbruskonnas wõrdlemisi palju.

Kui ja oled koduta, rahata, sõpradeta, haige, wilets wõi mahajäetud — wõib iga aeg minna ja flooster wõtab sind sõbralikult vastu. Ei küsi keegi su nime ega usku, ei sunni sind keegi palwetama ega paastuma. Oled küllaline, armas küllaline ja wiibi nii kaua kui tahad ja lahku, kui see sulle meeldib.

Oled ja joodid wõi ülekäte läinud patune, keegi sind ei noomi, keegi ei püüa wägisi su hinge päästa — oled ainult armas küllaline! Wõid minna ja jälle tagasi tulla, kui see sulle meeldib.

Niiugune on tänapäewa flooster — wähemalt siin maal!

Siis — floostrite juures tihti asuwad koolid.

Rindlasti, õpetus, mida siin jagatakse, taotleb ju teatud sihte, seda jalata ei saa. Kuid nende koolide õpetajad — nunnad, on siiski oma kutsese hästi ette walmistatud. Nägin ise Sydney ülikoolis noori naisüliõpilasi, nunnariides. Mu imestanud küsimuse peale seletati, et siinsed floostriid saadawad oma tulewasi õpetajaid wäga tihti ülikooli.

Peab tõele au andma: Siin maal on õfatud jelle keskaegse rüü sisse kallata moodjat waimu!

Mis puutub „Pääste-Urmeesse“, siis on see küll segaorganisatsioon. Aga ma ei effi kindlasti mitte, kui ütlen, et siingi kõige ennastalgaavam osa on naised. — Peab ütlemä, unustatud ühing taotleb omi sihte kättejaada sarnaste wälkiste efektide abil, mis meile on wõdrastawad, wõib olla isegi eemaletõukawad. Kuid siiski ei maksa unustada, need inimesed teewad sotsiaalset parandustööd sarnastes urgastes, niisuguste inimsoo põhikõhtide ja jätkiste hulgas, kuhu alamale, wõib olla, keegi teine enam tungida ei juuda!

Kristl. noorte naisühingute töö juures ma lähemalt ei peata. On see ühing ju meilgi tuntud, ja me teame, misugune terve, eluline ja tegurõõmus waim kannab seda ettewõttet.

Siinsed, kohalised, fr. noorte naisühingust wõit- sin ainult niipalju nimetada, et tal oma maja on linna südames. Siin asub kohakuulamise kontor, lugemistoad, eluruunid sissesõitjatele. Peetakse loenguid ja kooswiibimisi. Peale selle — söögimaja, kust iga naine lunchiks saab üheainja penci eest wõileiba ja teed. See on juur abi wäikepalgalise „business girl’ile“.

wastutulelikult algus tje illes wõtta, küll siis tõng jooksmä hakkaks... Warem ei olnud ta hinges sallinud, kui mees oma tütre ja naabripoja tulewajest ühinemiseft kõneleba tahtis; nüüd oli tal kirgline rutt asja omalt poolt liikuma panna.

— Kui lapjed alles alawallised olid, istusite alati kirsi Wardiga ninapiidit koos ja tegite langukaupa. Nüüd näib tõit joitu jäänud olewat. Sojakära nüüd möödas, wahu jälle maal ja tõit asjad joones, mis paremat aega te weel ootate — arimekas ta ühel päewal, lõbusalt mehega juttu alates, kes sügawalt mõttesse wajunud, oma kallawõrte harukas.

Nämmastanult tõstis mees pea ja waatas naise otja.

— Ei saa ju jubeft aru — kostis ta siis tuisaselt.

— Noh, mis arusaamatus seal siis on, kui sulle teie endiseid töotuji ja plaane meele tuletan, — püüdis naine üksteisest naerda.

— Mis plaane? — küsis mees.

— Armas teawas, mis temelit ja küll teed! Eks ja ju itegi tea, et aeg oleks tütre pulmade peale mõtlema hakata...

— Kellega?.. Ah nii! Wabariigi ohwitjer torkab armulisele prouale silma. Ennem oli naabri punapeaga poeg sulle itigi lihtne ja halb su tütre peale waatamagi, kelle wiimase ja nagu tje uhkelt itijid, just sellepärast tullist jalu

ära Wenemaale saatjidit, et minu hull mõte kirsi Johanni wäimeheks wõtta tähtmist ei oleks. Ei hoolinud ja siis häbit ega südamewalust, mis ja sellega wõi hästi minule kui mu wanale jõwale ja ta abitaajale tegid. Kuid kardand, et naabri poja wäikuse karmustus sinu poolt itigi hilja tuleb ja ma ei mõtleki nüüd weel oma tütre pal- kuma minna.

— Oh, mis ja ilmaaegu toote teinale maalikid. Ega tõit ju nii muft olegi, kui wahel nähaftje — kostis naine karumatult.

— Kui mina, wõi keegi teine targemgi neid juuri muu- tust ja üllatust oleks aimata wõi ette näha õfanud, mis kõigele maailmale kätte on tulnud, oleks minagi mõndagi teistit teinud. Aga ühe efektuse pärast ei karwitse omelt tõit karwahusti nuka heita. Olgugi Johanni nüüd jelsuse kõrgendust ja rahalist autajat õfanud. Meie pärandus on ometiigi weel kord teia lija ta waranduse juure. Ja kui meie Wilbda wähegi kojub, on ta ilus ja armas kui eunegi, ja wäga kohane ohwitjeri prouaks. Kui sina ei julge, küll mina endise korra jälle sisse jean. Enmal on ju laps itika rohkem südame peal kui itjal...

Itigi teisel päewal tegigi ta südame kindlaks ja läts julgel ettewõttel kirsiile wana korra jalule jeadama. Kuid omaks rängemaks pekkumiseft ei leidnud ta enam itingit pinda oma soowidele. Punapealine naabri noormees, kes

Peale nende, mis eelpool nimetatud, on aga Austraalias veel juur hull naisorganisatsioon, ütsikuid nimesid ei jõua üles lugeda, mis püüavad just tutjete töötavate naiste seijuforda parandada.

Eht Austraalia küll uhte on oma laiajoonelise kodanikuwabaduse peale, leiame siin siiski nähtuseid, mis meid, wõdraid, otse imestama panevad. Mingsuguse kirjutamata seaduse põhjal on naine ilmajätud nii mõnestki eesõigusest, mida ennaftmõistetawalt naudib ta kaaskodanik — mees, olgugi ta wiimane feltskonna jätis.

Rõige terawimini paistab see filma just palga wahetõrude juures. Olgugi, et siin naine teeb sama tööd, sama hea tagajärjega, kui ta kaastõeline, mees-terahwas, saab ta siiski kuni pool vähem palga.

Näit. naisõpetajad koolides saavad ainult $\frac{1}{3}$ mehe palgast. Samasugune wahetõrde walitseb ka mees- ja naisriigitteenijate palgade wahel. Veel hullemaks läheb aga lugu, kui waatame ärides, wabrikutes ja liht-päewatõlliste walgas mees- ja nais-tõlliste palgata wahetõrde. Seaduses on ette nähtud, et kahetunnilise tööpäewa juures liht mees-tõlline saab n. st. 4.6/ nädalas. Ja sama töötundide juures on nais-tõllise pall fikseeritud n. st. 2,2/6 d. nädalas. Sarnane wahetõrde mees ja naistöö hindamisel tundub siinsetele naistele muudugi suure ülekohtuna. Ning just wiimasel ajal on peaegu kõik olemas olemad naisorganisatsioonid ühinemud ja katsumad oma märgufirjadega walitjuse tähelepanekut selle ebaõiglase nähtuse peale juhtida. Neg selleks on muudugi väga soodne, sest just praegu töötab walitus uute palganormide kallal. Nüüd paari päewa eest

lugesin ajalehest, et walitjuse ettepanek naistõllise uueks nädalapalgaks on n. st. 2.6/, j. t. kawatjatasse tösta 4 shillingi wõrra nädalas! Et aga ka mees-tõllistel on waite palgatõus ette nähtud — noh, siis jääks seeford waatamata märgufirjade peale, palgade wahetõrde ifka endijeks. Siiski — et mitte ebaõiglase olla! Üks naine saab siin siiski sama palga kui ta meeskollegid. See on uus Eduna-Walefi parlamendi ainuke naisjaadik!

Teine suur ühine naisorganisatsioonide ettewõte, mille tähe all alles hiljuti Sydnehy ekas, oli n. nim. „girls week“ (pikade nädal).

Selle nädala jooksul peeti kõnesid ja koosolekuid, kus rõhutati terve naiste tähtsust riigile. Korraldati pidusid, kontserte, ballisid... Ning kõik sisetulek läks aga spordiplatfi ostmiseks südalinnas, just seal ärides, kontorites ja muudes asutustes teenivate tütarlaste tarmis. 15.000 naelsterlingit oli waja — ja saadi ka fokku! Edaspidi wõib Sydnehy äri- wõi kontoritteenijanna minna oma spordiplatfille, et seal end karastada ja terwendada peale wäsitawa tööd!

Mõni nädal tagasi käis „Austraalia naiste ühesuguste kodaniku õiguste liiga“ (Australian Women's Federation for Equal Citizenship) poolt wälitud saatekond siinse kohtuminiistri juures. Paluti teha korraldust, et kohtumini amet awataks ka naisjuristadele. Kohtuminiistri isiklike arwamise järelle ei oswat naistes selle ameti peale mitte sündjad. Kuid lubatud palwet siiski walitjusele teatavaks teha.

Sama, eelpoolnimetatud organisatsioon on üldse üks teguwõimjamatetest siin ja teeb tegemist paljude eluliste ning põlewate küsimustega.

mõõduruid aegul ifka weidi arg ja kohmetu olnud uhte naabriproua ees, julges nüüd ta awameelsete mõndmifelle riisijama awameelsetelt kosta.

— Wäga piinlik on, austatud Lindi proua, mõõduruid olnudifid veel tagantjärele selgitada — kahetjhes Johanni wiisjakkalt. — Mis meie ijad omal ajal kawahemud, olets nri-nulle wiisjakkalt jiduw olnud. Sest eht mind küll teie awajas walgi tähelepanuwäärilijeks ei peetud, ega julgestatud, täitfid mul ifka soojad tundmused rinda ühes kaswanud noorepõlwe kaastõllise wastu. Aga kui ma aastast-aastalt ifka selgemini nägema pidin, kui täiesti-foowimata ja wastuwõt-mata ma nii hästi teile kui Mikale olin, tõrjusin ma kõik jellesje asjasse kuuluwad tunded ja mõlited kindlasti tagasi ja ei pidanud end enam ifja plaani eest wastutawaks. Ja siis tuli wabastaw jõda, wabastaw ka jelles kuhjeks. Kaskeil haawatw päewil õppisin ifje teise weiu jidamest kullewat hoolikemist ja sooja õhwiwawamist armu tundma. Ta on walimis ka mu edaspidijit elu jagama. Wigemal ajal juba abiellume — ja jellega on siis minu poolt kõik beldud. —

Kui ta Lindi perenaise järele, kes kas wiisjakk wõi ehmatufest sõnalausumata minema pühtis, uhte kinni oli panud, tuli ta imeliku näoga ema juure tagasi — Ema, — nimetas ta rõhutatult, jee wiimingne tükk, mis ühke Lindi perenaine täna märgis, on ju dieiti jidantõllõhestaw, aga — piijut kohjuroõmmu walmistas ta ometi. Nimelt tulid mulle

read, mida kord ifhes wõdrakeelses laulus lugesin meelde —

Ma jehsin ja pakkusin kätt sul teel,
Sa pöörsid mul selja hiig tõel ju meel.
Nüüd jehjad sina ja sirutad kae.
Sind pettumus waldab, ja mitte ei näe,
Et hinni jäänd sinule endine idm. —

ja olesin nad peaegu wälja paianud.

— No, jeda ja, kallis poeg ilmaski ei tee — haawas leplif kirsi manna ruttu wahale. Stnugi jüda walutab ometiigi õmetuma Milda pärawt, kellel küll wäga raske on jelle ema kõrwal õiget elujuuna teida. —

Kui Lindi perenaine wiisjakk nuttes oma apardunud kosjakatõgust tütrele aru andis ja oma harjunud tombe järele kirsi pereforda ja eriti punapeallist perepoega kõigis wastiõhtes jüündistas, tütrelt jedajama wiisjakkõrmi wõdates, teidid ta sealt pettumust. Milda lausus kõige peale kuz-walt: — Ei ole mingit põhjust kirsi-wahwast hukka mõista. Kõik, mis sind nüüd pahandab ja haawab, armas ema, on ju ju oma töö ja kasuwatuse wiit. Sa mõllesid mulle head teha, aga panid omas uhkuses just meie mõlemate õmetufõle aluse. Sa ei olets pidanud mind nii omast jehjufest ära wõõrutama, ja mu noorepõlwe kaastõllist, kes ifka hea ja kindellik mu wastu olnud, põlgama ja halwaks pida-ma õpetama... Ja waja poleks olnud mind nii ilma-aegu wõõra rahwa jekka paaljata, ja sinna jääma jumbida,

üks farnastest on siin „pärismaalaste küsimus.“

Austraalia wärwilist pärismaalast peetakse üheks kõige alamast tõugu inimlikseks olemuseks. Ometi on see suur eksitus. Ta ei seisja jürgi madalamal astmel, kui mõni teinegi kultuurist puutumata rahwas. Võib olla, mõnes suhtes kõrgemal. Nendel on oma muinasjutud, omad rahwalaulud, omad kirjutamata aga raudsed seadused, oma moraal, koguni oma kujukaw kunst. Müüd see rahwas aga sureb wälja. Walged inimesed kihutajid ta minema oma kodukohtadest — tühjadesse paikadesse sissemaal, kus midagi ei kaswa. Terwed jõnkad suguharud tehti rändawaks tantidefarjaks, kellele nähjasurm silma waatas.

Müüd, kaheteistkümnendal tunnil, on paljud walged aru saanud ülesohtust, mida on siinmaal tehtud mustanahalistele wendadele. Püütakse päästa, mis võimalik. Otitatakse abinõusid selleks igasuguseid.

Ming, jällegi on naisorganisatsioonid need, kes siin ses küsimuses eesrinnas sammuvad.

Alga, ma arwan, see on juba hilja. Muuseas, huiwitaw, et siinne intelligentis selle küsimuse üle wäljamaalastega palju kõnelda ei armasta. Iffa lõpewad jutud selle teemi peale ime karmesti. Olen nii mõnigi kord selles ise weenduda jõudnud.

Muidugi ei ole ka lastehoid, naiste terwishoid ja pedagoogilised küsimused siinsetele naisorganisatsioonidele mitte wõõrad. Nendega tehakse palju tege- mist. Rõutakse ägedalt walitsuse abiraha sünnitusma- jadele, sest eraannetustega ei jõua neid küllalt hästi ülewäl pidada.

Samuti tunnistati tarwilikuks ja jällegi pöörati märgufirjaga wastawate ajutuste poole, et saaks lastele awatud erihaitgemajad, sest nende wiidimine täis-

kaswanutega ühistes hoonetes ei awalda laste peafe head mõju.

Üks siinne suur pahe on ajalehtede üksikasjalised kirjutused ja harutused abielulahutuse protsesside pu- hul. Ka selles asjas awaldasid organiseeritud naised protesti ja nõuawad oma laste ja üldse kultuuri nimel nende kirjelduste feeldu.

„Maa naiste ühjus“ otjustas paluda põllutöömi- nisteeriumi, et see saadaks üle maa laiali õpetatud instruktoreid, kes õpetaksid maanaistele käsitöid, kodust majapidamist ja algelist terwishoidu.

Samuti on üheks põlewamaks päewaküsimuseks siin sisserändajad uued asunikud.

Et uusi, wast siia asunud naisi tutvustada koha- liste oludega, et nendele asunimeses jõu ja nõuga abiks olla, et nendele uut maad aidata muuta rutem kodus- seks — selleks on kohapeal loodud eriline naisorgani- satsioon. See läheb koguni nii kaugele, et muretseb uutele siitulejatele isegi isiklikki tutvuseid ja läbikäi- mise võimalusi, kui neid sisserändajal endal ei ole.

— Muidugi, on veel palju, palju naisorganisat- sioone, kelle tegewusel rohkem kohalised, kitsamad piirid. Ei jõua kõiki siin üles lugeda. Alga ka sellest wäiksest ülewaatest peaks jatkuma selgitamiseks, et tänapäewa Austraalia naine ei ole kaugelki ainult tühine, lõbuahnitseja olemus. Waid siin peitub palju tõiseid püüdeid ja jõuküllast töötahmist.

Ma ei kahtle, et juba wast efimeise aastakümne jooksul Austraalia naine suudab endale tegelikult kätte wõita kõik need õigused, mis tal teoreetiliselt ammu olemas.

Lõpetan soowiga, et icedajama ka warsti oma kodu- maa naistest wõiks ütelda!

Dr. K. O.

KROONIKA

Radio kõned naistele.

Kokkuleppel Tallinna Ringhäälinguga korraldab E. N. Liit septembrikuust alates igal nädalal ühe radio kõne naistele. Naiste kõned on igal reedel kell 9 õhtul, mida asjast huvitatuid silmas pidada palume. Kõned on kavatsatud aladelt, mis just naisi, perenaisi ja ema-

sid huvitama peaksid, nagu majapidamine, terwishoid, kasvatus, naise kehakultuur ja kosmeetika ning riietus. Peale nende puht praktiliste kõnede kawatseb E. N. Liit korraldada ka mõned üldsisulised loengud naistele, naiste kultuuriliste ülesannete selgitamiseks praegusaja ühiskonnas. E. N. Liit oleks tänulik, kui raadiokuula-

luna wahapeal kallil kodumaal nii suured muutused sün- dijib. Müüd waldab kirjeldamata kahjutunne, et ma iha- maa suures ajal, mil kõikidel tuli ohwimeelselt kaasa tegu- seda ja kannatada, ja kõikidel luba oli saawutud tõusu ja wõidu puhul kaasa hõljata, meie waenlaste juures wangis pidin olemas, neirde jultunud kõnesid kuulama ja kolemaid tegusid nägema.

Kuna aga käest mängitud võimalusi enam tabada ei saa, tuleb nurjemata alluda sellele, mida me omas tead- matuses ijeendale oleme jepitjeda ardanud... ehk on saatus edaspidi heledem meie wastu.

Kõige pealt täname ainult jumalat, et ma wõõrselt olen

pääsenud ja mul jälle luba on kallil kodumaal hingata ja töötada nii hästi kui mõistan, wõi õppida juuda —

Imptspaimes tõstis ema pea ja waatles oma tütar. Tõesti nii tarfa neiu kui tema Willda, polnud teist enam. Muidugi ei amaksind selle punapea pärawst meelt heita, nagu oletis ta aimus mees ilmas. Siin teiji paremaidff teidud. Kas aga Willdate kojub ja jälle priskeks ja ku- jaks saab.

Ja uue julgusega töötas ta endale oma tütre elurada edasi juhtida.

Elisabet Aspe.

jad esineks oma soovidega kõnede suhtes ja loodab, et naised tõsist huvi tunnevad neist nendele pakutud kõnedest.

Proua Vesterinen kõnereisil Norras.

Proua Leeni Vesterinen, kes, nagu meie lugejad mäletavad, mineval talvel Rootsi „Valge Paela“ organisatsiooni kutsel ja kulul võttis ette pikema kõnereisi Rootsis, mis leidis haruldast sooja poolehoidu, on nüüd asunud uuele kõnereisile Norras.

Praegune kõnereis sünnib Norra „Valge Paela“ organisatsiooni kutsel ja kulul. Esimene kõne oli 25. septembril Oslos, Norra pealinnas. Üldiselt esineb pr. Vesterinen 17 erilinnas. Tema kõneaineks on: „Jooni Eesti kultuurilisest arenemisest.“ Need, kel on olnud juhus kuulda pr. Vesterise esinemisi, teavad kui soojalt ja kaasakiskuvalt ta kõneleb. Võime sellepärast päris julgesti ennustada, et ka praegune kõnereis suure ja sooja osavõtu osaliseks saab. Eesti tutvustamise mõtte Skandinaavias teeb pr. Vesterinen oma kõnedega suure ja tänuväärt töö. Tahaks ainult loota, et see töö meie kodumaal ka tarvilise hindamise leiab. Soovime proua Vesterisele ta praeguse reisi puhul head õnne ja kordaminekut.

Hariduskongressi eel.

Haridusliit korraldab jõulu vaheajal käesoleval aastal Tallinnas ülemaalse hariduskongressi. Kongress, mis käsitleb vabaharidustööd kõige mitmekülgsematel aladel, töötab saada õige laiaulatusline ja huvitav kõigile, kes osa võtavad ühiskondlisest tööst ja kellel tähtis meie rahva kultuuriline arenemine. Meie näeks heameelega, et kongressil ei puuduks ka naised. Mitte ainult kuulajatena, vaid ka kõnelejatena. Poleks tähtsusetu, kui kongress tunnistaks naise eriülesandeid rahva kultuurilises arenemises ja kui meie vabaharidustöö neid silmas peaks vähe laiemas ulatuses, nagu see senini on sündinud — ainult majapidamise ja käsitöö kursuste näol.

Reisilennukite juhtideks võivad olla ka naised.

Hiljuti Londonis ärapeetud rahvusvahelisel lennuasjanduse konverentsil on otsustatud, et naised võib võtta ametisse reisilennukite juhtidena. Muidugi peavad naistel selle ameti saamiseks olema samad eeltinngimised ettevalmistuse ja asjatundmise suhtes, kui meestel. Ainuke erandline tingimine on, et meesjuhid käivad sunduslise arstlise läbivaatuse alla 2 korda aastas, kuna see naisjuhtide juures tunnistati tarvilikuks 4 korda aastas. Selle küsimuse arutamisel seletati ka mitmelt poolt, et naised lennukit liikumisvahendina rohkem tarvitavad kui mehed ja et nad lendamist hästi kannatavad.

Parlamendivalimised Soomes.

Suvel Soomes ärapeetud parlamendivalimised töid võrdlemisi vähe muudatusi naiste suhtes. Viimasel maapäeval oli Soomes 17 naissaadikut. Nüüd on neid 16. Sotsiaaldemokraatide hulgast on üks naissaadik välja langenud. Kodanlistel erakondadel on praegusel maapäeval, samuti kui eelmiselgi 5 naissaadikut.

Inglise arstide selts nõuab naisarstidele üheõigust meesarstidega.

Inglismaal on kohalikud omavalitsused sageli naisarste nende abiellumise puhul ametist vallandanud. Selle peale on nüüd Inglise arstide selts esinenud otsusega, mis protesteerib sarnaste ametist vallandamiste vastu ja ühtlasi seletab, et naisarstidel on õigus meesarstidega ühekõrguse palga ja teenistuskohuste ning õiguste peale igal alal.

Uued rahvusvahelised kodud naistele Inglismaal.

Möödunud suvel avati Londonis kaks uut rahvusvahelist kodu naistele, mille ülesandeks on peaaesjalikult kaasa aidata rahvaste vahelise arusaamise arendamisele.

Juulikuul avati Crosby Hall rahvusvahelise akadeemilise naisühingu uus klubimaja, mille avamine sündis väga pidulikult Inglise kuninganna poolt. Kodu asub vanas ajaloolises ehituses, mis uueaja nõudmistele vastavalt ümber ehitatud ja milles on ruumi umbes 50 naisele. Kodu on avatud akadeemilistele naistele igast rahvusest, kes teaduslikul otstarbel Londonis viibivad.

Teine hiljuti avatud asutus on Rahvusvaheline kodu Sydenhamis. Selle ülesandeks on just eestkätt kõigi rahvaste naiste vastastikune tutvuse ja sõpruse arendamine. Uus kodu (aadr. 19 Sydenham Hill Marks) on avatud kõigile naistele üle ilma.

Uuelaadiline akadeemiline koht naistele.

Mrs. Barbara Frances Wooton, Morley College'i juhataja Londonis, kes kevadel osa võttis naiste esitajana rahvusvahelisest majanduskonverentsist, on määratud nüüd kohale, mis on täitsa uuelaadiline. Londoni ülikooli juures töötab komisjon, mis koosneb 7 ülikooli ja 7 organisatsiooni esitajaist ja mille eesmärgiks on tööliste hariduslike tasapinna tõstmine. Londoni ülikool on juba aastate jooksul korraldanud üle kogu linna järjekindlaid üldhariduslike kursusi töölistele, kus õppejõududeks olid ülikooli professorid. Aga nüüd alles on sellele haridustööle antud kindel vorm ja kindel palgaline juhataja, kelleks rõõmustaval viisil määratud on naine.

Rahvusvahelise naiste hääleõiguse liiga teadetebüroo Pariisis.

Nimetatud organisatsiooni peakoosolek, mis peeti läinud kevadel Praagas, otsustas avada kõige kiiremas korras Pariisis teadetebüroo, kust kõik asjast huvitatud võiksid saada teateid ja kirjandust naisliikumise kohta, eriti naise seadusliku seisukorra kohta üksikuil mail.

Kirjavastused.

B. C. Teie kirjutused on ihkult väga huvitavad, tahaks nende põhjal teiega suuõnal kõnelda. Enne neid kirjuts ilmutada ei või.

E. Kadastil. Teie kirjust oli hea meel. Oletks hea, kui kõik meie naised nii mõtleksid. Kirjust ei saa jeda aga mõningatel põhjustel „Naiste Hääles“ ilmutada.

Naiste kodune töö ja selle hindamine.

Kuni kõige viimase ajani on terve maailm naiste kodust tööd väga madalalt hindanud. Kes meist poleks kuulnud meeste poolt, kelle tööväli väljaspool kodu, otse kadestavaid märkusi naiste kerge põlve puhul! Seadus hindab meest kui ainukest perekonna tootjat ja ülewõlpileajat ja on tema selle tõttu seadnud perekonna peaks, kellel sootu teised õigused, kui naisel.

Koduse majapidamise ja perekondlike töö allahindamine torkab silma aga just neil juhustel, kus niihästi mees kui naine töötavad mingisugusel kutselal väljaspool kodu. On enesestki mõistetav, et naine peale oma kutsesöö weel hoolitseb koduse majapidamise, perekonna toitumise, riietuse, lastekasvatuse eest. Ja sarnase naise tööks nimetatakse ja tööna hinnatakse ikka ainult tema kutsesöö. Kodune töö, nähtavasti, ei vääri sarnasel korral nimetuksi.

Alles kõige viimane aeg, eriti aga suur ilmajõda, mille kestel, üldise rahwaste wiletsuse ajal sõdewates riikides, selgus, kui suur tähtsus on üksikul majapidamisel kogu rahwamajanduses, on toonud wäikese muutuse selles hindamises.

On hakatud aru saama perenaise töötähtsusest, on hakatud waatlema seda osana üldisest rahwastööst, mille ülesanded pole mitte kuidagi wäiksemad kui teiste tööalade omad.

Wiikaua, kui kodune majapidamine ja töö sellel alal seisis väljaspool hindamist, oli iga inimese eraasi, ei teinud ka teadus selle nii tähtsa tööharuga tegemist. Alles viimase ajal on hakatud teaduslikult uurima kodust majapidamist ja otsima uusi teeseid selle lihtsustamiseks ja kergendamiseks.

Meie majanduslikest raske aeg on kogu maailma wiinud aruamisele, et ainult töbga keegi kauge-male ei saa. Mõõduandwad on töö tagajärjed. Sellepärast peab igaal tööalal otsima teeseid, kuidas võimalikult wäheste jõutulutusega saats kätte kõige juuremaid töötulemusi. Ka naise tawalise töö, koduse majapidamise alal, on jõutud samale seisukohale; wäga mitmes riigis on asutatud erilised teaduslikud uurimise ja katse asutused, kus kõige mitmekülgsemad koduse töö harud leiawad igakülgset käsitamist. Selle käsitamise siht on leida uusi teeseid majapidamises, mis lihtsustaksid selle tööd ja annaksid võimalikult häid tagajärgi.

Meie aeg on hakanud naist hindama inimesena, kellel on oma suur wäärtus rahwa arenemises. Selle tõttu on naise kohustused palju kaswanud. Praegusa naine, kelle tööpõld piirduki ainult oma koduga, peab selles kodus täitma kolm suurt ülesannet, milledest igaüks wäärib tõsist tähelepanu. Ta peab olema perenaine, abikaasa ja ema.

Kõik need kolm ülesannet on raskest, kaaluwad ja kohustawad, kui naine tahab neid täita hästi. Nad nõuawad naistelt kõige mitmekülgsemaid teadmisi, mitmekülgsemaid kui ükski teine kutsesöö, ja ometi on inimjugu, naiste enestega eesotsas, hindanud neid ülesandeid madalamalt kui mõnd lihtjat masinliku tööd.

Mõtame perenaise ülesanded. Viimase ajal rõhutatakse alaliselt, kui suur osa terwest rahwa warandusest käib läbi perenaiste käte, kui suurt osa etendab perenaine rahwamajanduses. Kui see nii on, siis peawad ometi perenaised ise katsuma omale piltili saada rahwamajandusest, peawad oskama oma sisseostude juures silmas pidada oma maa saadusi, peawad huwi tundma sissewee ja wäljamee wastu. Nad peawad tundma õppima toiduaineid nende wäärtuslikkuse suhtes ja oma teadmiste waral oskama kofku saada ja walmistada odawat ja terwet toitu. Nad peawad tundma kõige paremaid ja otstarbekohasemaid majapidamise riistu, kõige paremaid pesupesemise abinõusid, kõnelemata tarwilistest ostustest, nagu õmblemine, kudumine, lappimine, triikimine jne. Ka kaupmehelik mõtlemine ei tohi perenaistel puududa, eriti talus, kus ta walmistab müügaineid. Ta peab tundma loomade termitshoidu ja aiapidamist. Ka peab ta olema hea inimestetundja, kuidas saaks ta muudu walida omale häid abilisi? Ja peale selle nõutakse temalt, et tal peab ilutunne olema ja maitse, ta kodu peab olema kaunis ja mugaw. Milline rida kohustusi, — ükski neist pole kerge.

Ja mida nõuab meie aeg abikaasalt? Kas ei pea naine olema oma mehele sõber, abiline, kaaslane? Kas ta ei pea peale töötundide olema mehele rõõmsats seltsiliseks? Kas ei pea ta temale kõigis raskemates eluküsimustes ja muredes olema nõuandjaks ja trööstijaks? Ja kas ei pea ta seda tegema wäikeselt ja

tagasihoidlikult? Väljaspool peab ikka mees paistma osustajana. Kui palju on kirjutatud abielukunstist, kui palju tõsiseid mehi ja teadlasi on oma pead mürdnud selle raske küsimuse kallal! Naine peab seda kunsti tundma, tal peavad olema suured teadmised, nii hingeteadlikel kui ka terwishoidlikel alal. Minult siis, kui naine tõesti valdab abielukunsti, mis on väga jalapärane ja raske, võib ta saada oma mehele tõsiseks abikaasaks, võib abielu olla rahuldav mõlemale poolele. Kas pole küllalt sagedased nähtused, kus naise töö perenaise, olgu see nii täpne ja kohusetruu kui tahes, ei leia hindamist mehe poolt ja seda just sellepärast, et ta abikaasana ei rahulda meest.

Ja siis — ülesanne, mida hinnatakse kõrgemaks naise ülesandeks: ema ülesanne. Mida nõuame meie praegusaja emalt? Kas on vastutusrikkamat ülesannet, kui seda on rahva tulevase põlve, rahva lootuse ema ja kasvataja oma? Iga ema mõte, mille ta avaldab oma laste ees, iga tema tegemus, igei ta terwishiline seisukord ei jäta oma mõju avaldamata laste peale. Kui palju enesekasvatust nõuab ema ülesanne naiselt. Iga lapse wiga, nii hingeline kui kehaline, peaks emas eneses siin kartust tekitama. Emal on kohusetõu noorusega koos edasi areneda, mitte afuda eitawal seisukohal edasijammuva aja muutuwate waadete kohta, ta peab waid püüdnud neist kõige paremat walida ja seda oma lastele soowitama. Emal on wähe õigusi oma laste suhtes, ainult nõuandja õiguse võib

ta enesele wõita, ja seda ka ainult armastuse ja arusaamise kaudu. Lastele tuleb kaasa anda ja neis kasvata da terwe hing ja teha.

Milline raske ja rõhuw kohustus!

Meistki näidetest peaks jatkuma, et hinnata naise kohust töö kõrgemalt, kui mõnd tema wälisest kutsesest. On terwitataw, et praegusaja teadus on hakanud tõsiselt wõtma seda suurt ja wastutusrikkast tegemusalat, millel on wist küll kõige kaaluwam mõju rahwa üldise edu ja heakäetäigu peale. Kuid tähtis ja tarwilik on, et naine ise hakkaks palju kõrgemalt hindama oma tööd kodus, selle töö jüulist külge samuti kui tema wäärtust. Tähtis on, et naine ise tunneks oma wastutust. Kui naised jõuawad sellele äratundmisele, siis hakkawad nad ka mõtlema, kuidas meestes kasvata da oma töö hindamist, kuidas koostöölata da oma kohuseid oma õigustega. Kas on kufagil ärielus wõimalus anda teisele äriofanikule nii suuri ja wastutusrikkaid ülesandeid, nagu nad abielus naisel, ilma et sel äriofanikul ei oleks õigus kaasa kõnelda kõigis selle ärisse puutuwa is küsimusis? Kas on praegu meie naistel kõik need õigused? Kas tunnistawad meie seadused perenaise töö wäärtust? Oh ei! Meil on seadused järele perenaine mehe eestkostmise all, on alaealise seisukorras. Kas peaks meie perenaised, kes on üldtunnistatult töökad ja tublid, weel kaua selle oma seisukorraga leppima?

Mitte teenija waid maja-abiline.

Ei ole mingit kahtlust: sõnas peitub juur wõim, juur suggestiivne mõju. Sõna, nimetus, wajutab kõhe teatawa pitkati, algatab teatud kujutelmide ahela. Misjugune mõju nimetusel võib olla, sellest on heaks näiteks Soomes mõne aja eest läbiwiidud waestemajade nimetuse wahetus. Selleasemel, et neid nagu silamaani waestemajadeks hiiüda, on nende nimetus nüüd „kunnaliskoti“ — wallakodu. Weel ilusam on mõne Inglise samalaadilise asutuse nimetus, widewikukodu, paik, kus eluwidewikku jõudnud inimesed wõiwad oma eluõhtu mööda jaata. Tagajärjeks on näit. Soomes, et mitmed haritud wanakesed, sellele hingeliselt ülepääsemata raske oli „waestemajasje“ minna, nüüd heameelega wallakodudesje lähewad.

Samajugune lugu on teenija ehk tüdruku nimetusega. Jüsilikult olen ikka tunnud kõige suuremat sümpaatiat ja koguni aukartust nende inimeste kohta, kes meid aitawad meie igapäewast elu eluwääriliseks teha ja seal juures nii sagedasti jääwad ilma igale

wabale isikule kuuluwatest soodustustest.

Ei saa parata, sõnas „teenija“ on midagi, mis alati meelde tuleb isiku rippuwust, kufualuse, teise inimese meelewallale alluwust, millega nüüdse aja inimene hästi ei taha leppida. Taanis hakati juba mitme aasta eest täiesti üleüldiselt majateenijaid mitte enam teenijateks, waid maja- ehk koduabilisteks hiiüdnud. Kahtlemata põhjenes ettepanek hingeteaduslikul alusel: oli aru saadud, kuidas lihtne nimetuse muutus aitas tööd enmast wäärtissemaks ja meelepärasemaks teha.

Taan omast kogemusest, misjugune tõstew mõju on sellel wäikesel ja pealtnäha nii tähtsusetal sõnamuutusel inimestesje, selle kohta see käib.

Soowiksin, et Eesti perenaised wiiksid läbi selle wäikesje nimetusewahetuse oma kodudes, ja et neil enam teenijad majas ei oleks, waid maja- ehk koduabilised.

Mino Kallas.

Eesti jaatkond, London.

Tomat ja spinat majapidamises.

Tomat.

Süüsemate aiawilja saaduste hulgas wäärrib iga perenaise tõst tähelepanu t o m a t.

Weel mõne aasta eest oli tomat meie aedades ja toiduwiljade hulgas wõrdlemisi wähe tuntud. Wiimaste aastate kestel on aga tomati kasvatamine ja tarwi-

tamine lewinud õige kiiresti. Kuna ta aga toidumiljana ei ole veel leidnud kaugeleki igakülgist kasutamist, peatume mõne reaga tema tarvitamisviiside juures.

Tomat imponeerib meile juba oma ilusa värwi ja isuäratava välimusega. Ta on mahlatas ning maitsevärske ja sisaldab mitmesuguseid orgaanilisi happeid, peaaesjalikult õunahapet. Seepärast on tomat eriti soovitatav tarvitamiseks rasvaste ja munavalgerohkete toitude juures, kus tomatid sisalduvad õunahapped suuresti aitavad kõrvaldada seedimisraskusi. Ka sisaldab tomat õige suurel määral vitamiine, mis meie organismi terwisele ja töövõimele nii hädatarvilikud. Seepärast väärib tomat oma toiduväärtuse poolest tõsist soovitamist ja tema rohkele kasutamisele tuleb juhtida tähelepanu eriti nüüd, sügisel, kus tomati turg rikkalik ja hinnad võrdlemisi odavad.

Et tomat oleks kasutatav kogu aasta, tuleb teda sügishooajal võimalikult rohkesti konserveerida. Peab tähelepanu, et konserveerimisel kannatab küll tomati välimus, kuid konserveeritud tomati toiduväärtus jääb enam-vähem samaks, mis värskel tomatil. — Muudugi on ideaalsem tarvitada tomatit võimalikult rohkesti toorelt, soola ehk suhkrut maitseks juure lisades. Hästi sobib tomat oma ilusa värwi tõttu külmade toitude (feedetud munad, kalad, külm salat) kaunistamiseks; samuti tarvitatakse tomati püreed külma-desse kui soojadesse kastetesse — kastetele ilusa värwi andmiseks ja maitse tõstmiseks. Toon allpool mõned retseptid ja juhatused toitude valmistamisel tomatist.

Tomat õhtueineks (6 inimesele): 2—3 tomatit, 1 sibul, ½ tl. soola, veiditene valget pipart, 1 kohvitas lahjendatud weiniäädikat. Valmistus: Tomat pesti ja siivideks lõigata ning waagnale laaduda. Pealt kaunistada sibula rõngastega, riputada soola ja valgepipraga ning weiniäädik üle valada. Süüakse mõileiva juure.

Küpsetatud tomatid (6 inimesele): 6 tomatit, ¼ naela võid, 4 supilusikat küivikuid, või jahu, 1 muna, 1 teelusikat valget pipart. Valmistus: Tomati lõikudele soola ja pipart riputada, lahtiklopitud munas kasta, siis jahu ja küivikutega veeretada ja pannil võis praadida. Süüakse mõileivaga.

Tomati worm (6 inimesele): ¼ naela tomate, 5 loodi võid või rasva, ½ naela jahu, 2 klaasi rööskta piima, 1 klaas küivikuid, 3 muna, 1 supilusikat soola, vähe suhkrut ja valget pipart. Valmistus: Tomatid leotatakse soolases vees, aetakse läbi lihaveski, või hõõrutakse läbi sõela. Kastruli põhjas feedatakse või ja jahu läbi, keev piim ja tomatid lisatakse juure ja lastakse vähe aega keeda. Jahutatakse; jahtumult segatakse maitseained, lahtiklopitud munakollased ja lõpuks vahukslöödud munavalged. Segu tõstetakse võiga määritud wormi. Keedetakse wormiga vees — kas pliidil ehk ahjus panni peal. Lauale antakse sulavõiga ja soolases vees feedetud lillkapsastega.

Tomati leem riisiga (6 inimesele): 3 jalaati sibulat, 3 fl. võid, 6 tomati, 2 tp. lihaleent, sool,

walge pipar, 1—2 supilusikat madeirat (weini), ½ kohvitasit feedetud riisi. Valmistus: Sibulad võis pruunistada, tomatid juure ja keeta kuni tomatid pehmed, siis läbi sõela ajada ja läbiaetud segu lihaleemega kastrulis uuesti kuumaks ajada. Wein juure lisada ja maitsta soola ning walge pipraga. Lauale antakse rohkes vees feedetud riisi, röstitud jaia, pirukate ehk rikkadellibega.

Külm tomati kaste feedetud külmale kalale: ½ klaasi valmistatud tomati püreed, 1 klaas hapukoort, maitse järel soola, suhkrut, weiniäädikat, sinepit ja walget pipart. Valmistus: Valmistatud tomati püreed hapukoorega segamini kloppida, maitseained juure lisada ja kannuga külmale feedetud kala kõrvale lauale anda.

Spinat.

Teine aiavili, mis oma toitewäärtuselt pea sama tähtis kui tomat, on spinat. Peab aga tähelepanu, et spinat ei ole seni leidnud väärtusele vastavat kasutamist toitude hulgas. Linnaski piirduv tema tarvitamine peaaesjalikult spinati supi valmistamisega; maa-rahwa lauale ei ole aga spinat veel teed leidnud. Et tunda veel spinati toitewäärtust ega valmistamisviise. Spinat sisaldab palju väärtuslikke rauajoolasid, ka kaltsiumi ja kaaliumi, mis eriti tähtsad mere koosseisu rikastumisel. Seepärast on spinat eriti soovitatav lastele ja verewaestele. Ka spinatit on võimalik konserveerimise teel hoida tarvitatawaks ümber aasta. Konserveerimiseks sobib kõige paremini hiline (sügisene) spinat.

Mitmesuguste mõttes on spinati tarvitamine toiduks kitsapiirilisem tomatist. Alljärgnevas ridades toon mõned tarvitatawamad toiduretseptid spinatist.

Spinati leem piimaga (6 inimesele): 1½ naela spinati lehti värskelt (või 6 supilusikat täit kuivatatud spinatit), wesi, sool, 2 supilusikat raswa või võid, 3—4 supilusikat jahu, 2½ toopi piima või wett, 1 munarebu, 1 supilusikat hapukoort. Lauale andmiseks: kõwaks feedetud munad.

Valmistusviis: Spinat soolases vees kupaatada (on kuivatatud spinat, siis ennem leotada) ja katti hakida. Wõi ja jahu pajapõhjas läbi keeta, ja keev piim juure lisada. Maitsta soolaga. Munarebu ja hapukoort tirinasse lahti kloppida ja supp lauale anda. Kõwaks feedetud munad antakse supile juure kas poolitatult või hakitult.

Sautatud spinat (6 inimesele): 1 nael spinati lehti värskelt, või 4 supilusikat täit kuivatatult, wesi, sool, 3—4 supilusikat täit jahu, 1 supilusikat täis võid, 2 kohvitasit spinati keedu leent või piima, sool, walge pipar (sõdruni mahl), 3 muna.

Valmistus: Wärske spinat puhastada, loputada, aurus ehk üsna vähehes vees pehmeks keeta (kuivatatud spinat tuleb ennem pesta, leotada ja oma leotusvees keeta). Siis läbi sõela ajada või hakida. Wõi ja jahu kastrulis läbi keeta, hakitud spinat ja spinati leem või keev piim juure lisada ning hästi läbi keeta.

Maitsta soola, juhkru, sidruni mahla ja walge pipraga. Lauale antakse iseseiswa söögina kõwaks keedetud munadega aga ka liha- ja kalatoiduga.

Spinati worm (6 inimesele): 1 nael spinati lehti, wett, soola, ½ klaasi riisi, 1 klaas wett, 3 klaasi rööskla piima, 1 supilusik woid või raswa, ½ klaasi kuwikuid, 2 muna, maitse järele soola ja walget pipart.

Walmistus: Spinati lehed puhastatakse, pestakse ja keedetakse wäheses soolases wees pehmeks, walatakse sõelale nõrguma ja hakatakse siis peeneks. Wees ja piimas poolpehmeks keedetud riisile (wõi ülejäänud riisipudrule) lisatakse juure hakitud spinatid, kuwikud, lahti löödud munakollased, woid, maitseained ja lõpuks wahule löödud munawalged. Segu tõstatatakse kõhe wõiga või raswaga määratud wormi ja küpjetatakse ahjus ½—¾ tundi. Lauale antakse sula või

wõi hea kastega kas iseseiswa söögina õhtueineks või lõunajõögile eeltoiduks.

Spinati käärid (6 inimesele): 1 klaas riisi, 1 nael kupatatud spinati lehti, 1 supilusik woid või raswa, 2—3 muna, ½ klaasi tambitud kuwikuid, 1 supilusik koort, wõi head piima, soola ja wähe juhkru.

Walmistus: Riis wõis pruunistada, siis rohke kuuma weega pehmeks keeta; aetakse läbi lihamašina ühes spinatiga. Lisatakse kuwikud, munad, koort või piim, wõi ja maitseained juure, taigen lastakse wähe-malt ½ tundi külmas ruumis seista (et kõwemaks tõmbaks). Ja wormitakse siis piklikud käärid. Käärid kas-tatakse munas ja weeretatakse kuwikutes. Praetakse pannil kuumas raswas wõi wõis mõlemilt poolt. Lauale antakse koore kastega, keedetud kartulite ja aiawilja juure.

Elly Rummo.

Peekonsfigade kaswatusest.

Üldiselt tuntud on tõsiasi, et sügis on kõige kohajem aeg sigade nuumamiseks. Djalt on see tingitud asjaolust, et suwel oli sigadel wõimalik wäljas liikuda, mis mõjus soodjalt sea kehalisele arenemisele ja terwislikule seisukorrale. Djalt mõjub kaaja külma aas-taaja ligimõine, mille tõttu heha hakkab raswa koguma, et end külma vastu kaitsta. Ei ole wast olemas talu, kus sügisel ei peeta nuuma peal 1—2 wanemat siga, keda kawatsatakse weristada jõuluks. Siin-seal nuumatakse ka müügi jaoks mõnd suuremat siga, et jaoks korraga rohkem raha kätte.

Wõrdlemisi wähe weel ollakse meil harjunud peekonisea kaswatusega, olgugi et wiimajel ajal on märgata elawat huwi selle majapidamise haru vastu. Riigi ja jeltide korraldusel peetakse sea-kaswatusse kur-susi ja wastawate instruktorete kaudu antakse juht-nõbre peekonsigade kaswatuses, ühtlasi tutvustatakse talupidajaid eksporditapamajade nõudmistega peekon-sigade suhtes (soowitaw eluskaal, wanus, peki paksus j. m.). Paljud talupidajad ongi juba hakanud peekon-sigu kaswatama, kuid nii mõnigi loobus sellest pet-tunult, sest ühel wõi teisel tundmatul põhjusel jäi loo-detaw kasu tulemata.

Meie oludes lasub suuremalt jaolt perenaise õlgadel sigade toitmine ja rawitsemine. Seepärast on tähtis, et ta tunneks neid põhjusi, millest oleneb peekonisea kaswatused.

Mida nimetatakse peekoniks?

Dja perenaisi teab kahlemata, keda nimetatakse peekonsigadeks, kuid wast on ka neid, kellel see alles teadmata.

Peekoniks (bacon) nimetatakse inglise turul noore nuumisea kilg (1 pool siga ilma peata ja jalgadeta). Turule ilmub ta, kas ainult soolatult, wõi ka suutjatult. Pitapeale on wälja kujunenud kindel nõud-mine nii sea suuruse ja raskuse, kui ka peki paksuse j. m. kohta, mis on tingitud inglaste maitsest. In-glased ei taha raswast sealihaga, waid neile maitseb pare-

mini noore lahja sea liha, mis ühtlajelt raswaga läbi kaswanud. Sarnase liha eest maksawad nad kõige kõrgemat hinda. Loomulikult tahab iga peekonisea kaswataja oma sigade eest kõige kõrgemat hinda, kuid harwa läheb torba 1 jordi peekoni turule jaata. Suuremalt jaolt on sead jeks liig raswased, ehk liig wanad, mille tõttu naht paksjem, kondid suuremad, liha tuiment, mitte nii ühtlajelt raswaga läbi kaswanud, kui nõutakse.

Mis on sarnase nähtuse põhjusel?

Peekonisead ei tohi olla müües üle 7 kuu wanad, sest siis muutub naht paksuks, liha tuimemaks. 5—7 kuulistena peawad nad elusalt kaaluma 4—7 pd. Tapestult wõrdub nende lihakaal keskmiselt 72 prots. eluskaalust. Pekiford peab olema alla 2 tolli paksune. Sagebasti on meie sead aeglase kaswuga, nii et alles üle 7 kuu wanuselt annawad nad tarmilise kaalu wälja, muutudes sealjuures ühtlasi aga palju raswajemaks kui on soowitaw. Sead peekoni annab ainult juure kaswuga ja kiirelt arenew siga. Meie sead on suuremalt jaolt segawerelised, sest mõisnikud tõid sisse inglise ja jahja sugusigu, kelle järeltulijaid wiidi ka taludesse, kus nad segunefid kohalise maatouga. Praeguste segawereliste maasigade hulgas wõib leida wäga häid, kiire kaswuga sigu, kes peekonisigadeks täiesti kohased, kuid on ka wäga palju praaki.

Kõige kohajemaks peekoniseaks on suur walge inglise siga, kes kiire kaswuga ja hea, maitsewa lihaga. Uuemal ajal on meil ellu tärnanud rida kuldiühisusi, kellel on riigi toetusel osetud suur walge inglise kult. Paaritades meie kohalikst tõugu emist sarnase kulbiga, jaadakse häid põr-jaid, kellele isa on pärandanud kiire kaswamise ja nuud peekonsigadele iseloomulised omadused. Kui aga puudub ümbruses kuldtjaam ja tuleb talul kasu-tada oma ehk naabri kultu, tuleb silmas pidada kõige-pealt järgmist:

1) Kult olgu juure kaswuga.

2) Emis ei tohi paaritades olla alla 9 kuu (soovitatav mitte alla 10 kuu), kullt alla 9 kuu (soovitatav mitte alla 11 kuu).

3) Emis ja kullt ei tohi olla lähedalt jugulased, sest jead on eriti tundelised verejaguluse vastu.

Need on kõige tähtsamad eeltingimused põrsaste fiireks arenemiseks ja heats termiseks. Wastasel korral aga on põrsad jagedasti kiburad ja aeglase kasvuga ning tuima lihaga. Kui on juhused põrsaid osta kujagilt väljaspoolt, tuleks samuti pärida põrsaste wanemate kohta nende wanust ja jugulusastet. Ühise tuleks põrsaste hulgaft walida pikema kehaga, hoidudes ohtmaft kõhutaid ja nuumatuid.

See peefoni saamiseks on väga tähtis õige toitmine.

4—5 nädala wanune põrsas kaalub 25—30 naela. Kaswatades teda kuni 250 naela kaaluni, on liha kogu juurekasw 220—225 naela. Et peefonifiga ei tohi olla üle 7 kuu wanune, sünnib sarnane juurekasw 5—6 kuu jooksul. Iga päew kasvab seega juurekestmiselt 1½ nl. liha. Katsete waral on kindlaks tehtud, et jead wajawad 1 nl. liha juurekaswuks seda rohkem toidukiisusi, mida nad raskesti muutuwad. Seega, mida wanemaks läheb siga, seda kallimaks muutub ka tema nuumamine, millest pole raske järeldada, et talule on alati kõige kasulikum nuumata ja müügile saata noori, kuna wanemate sigade nuumamine läheb liig kalliks maksma. Hra S. Welikari arwetuise põhjal („Agronomia“ nr. 9) läheb peefonifera lihanael seakaswatajale enesele maksma ligi 35 mf., kuna peefoniliha hind eksporditapamajades kõigub 40—59 mf., andes kasu iga naela pealt 5—24 mf.

Parimaks toiduks nuumsigadele on kooritud piim, odrajahu ja keedetud kartulid. Kaswawatele sigadele on kasulik anda ka segawiljajahu, milline sijalda rohkem munawalgeollust kui odrajahu. Tarwiduse korral võib jahule juure lihada wähejel määral ruffijahu, kuid suuremal hulgal söötmisel võib ta seedimisefekteid tekitada, kuna ruffi- ja nisukliisid võib teiste jahude hulgas tarwitada kuni 1/3 osani kogu portsjonist. Haganatest on kõige paremad ristifheina seemne haganad. Haljastoiduks kõlbab eriti hästi ristifheina hädal eht wiktakaera segu. Heina võib peeneks heffeldada ja toorelt jahuga ja kooritud piimaga sigadele sööta. Sigadele võib anda ka toidujätiseid. Ainult liig soolaste jätiste, nagu heeringasoolwee j. m. andmisest tuleb hoiduda.

Juurwilja antakse keedetult, samuti kui kartulit. Kõige rohkem nuumawa mõjuga on kaalikas.

Toitu peab andma nii palju, kui siga 15 minuti jooksul korralikult ära sööb. Pikemalt toidunormidel peatada ei ole siinkohal võimalik. Toit peab olema pudrutaoline. Iig wedel toit teeb kõhu suureks, ka ei seedi ta nii kergesti, sest seedimismahlad lähewad wedela toidu puhul liig lahjaks. Ettejäanud toit tuleb künadest ära puhastada, künad tulewad üle 1 päewa kuuma soodaweega üle pesta. Toitu antakse nuumsigadele 4 korda päewas. Söötma peab korralikult iga päew ühel ja samal ajal. Muu toidu hulgas tuleb põrsastele iga päew anda 1 teelusika täis kriiti, wanematele sigadele 1 supilusika täis, mis ebendab kondikawa arenemist, sest kaswaw kondikawa wajab palju lubjaolluseid, mida siga antud toidust mitte küllaldaselt ei leia, kui ei lijata juure kriiti.

H. Brauer.

Wateeritud tekkide pesemine.

Paljud perenaised kardawad wateeritud jängitekkide pesemist ette wõtta, arwates et need pesus rikunud wõiwad jaada. Kuid iseeneft pole see töö väga raske ega ka mitte hädaohtlik toiming.

Kõige parem aeg tekkide pesemiseks on warajane keemad, wõi aga jälle sügis, kui päike enam ei pleegi ega kõrweta. Kui tekkide pesemise juures alljärgnewaid juhatusi silmas pidada, ei wõi nad ei wärwi ega ka ferguise ja pehmuse poolest pesemise läbi midagi kaotada.

Kõige pealt tulewad tekid hästi wälja floppida ja harjatada ja siis peab walwama, kas tikandusõmblused kõik korras on. Kus mõned õmblused hargnenud on, tulewad nad orralikult järele õmmelda, sest wastasel korral nihkeb puuwill pesus omalt kohalt ja tekk muutub ebatajasaks.

Pesupäewa eelõhtul pannakse tekid suurde pesunõusse leige wee sisse, millele peotäie borakftid lihada võib, ligunema. Järgmisel hommikul pigistatakse wesi neist wälja (mitte wäänata) ja laotatakse tekid lauale, kus neist, kui neil olemas plekid, need enne üldist pesemist

wälja wõetakse. Kõige parem on seda toimetada seebi ja pehme harjaga.

Müüd walmistatakse pesunõus leige seebiwast (kõige parem seebilibldest, mida igast rohukaupluseft saab. Parim neist on Soome Luz, hind 50 marka pakft, millega 2 tekki pesta saab). Wajuse leige wee sisse pannakse tekid, kus neid pestakse, ilma hõõrumata, ainult pigistamise ja sõtkumiseega, et puuwill mitte kohalt nihutatud ei saaks. Etmene wast ja wesi walatakse siis wälja ja pestakse tekid weel kord puhta seebiwastu sees. Siis pannakse nad leigesse loputuswette, millele lihtatakse mõni supilusika täis head äädikat, mis wärwe wärskendab. Tekkide wäänamine peale loputuse pole mingil tingimisel lubatud — neid tohib ainult wälja pigistada.

Siis riputatakse nad õige pingule tõmmatud pesunõõri wõi lepi peale, kuid walwatakse, et nad ripuks sirgelt, nii et nurgad täpselt üksteise kohal on. Wesi, mis kuitwades kogub teki weertele, tuleb jagedasti wälja pigistada ja weered peab peale selle siis jälle sirgeteks tõmmama.

Sooja, wähe tuulise ilmaga kuivawad tekid wäljas ühe päewa jookful ära. Pööningul peawad nad aga mitu päewa rippuma. Niipea kui nad tunduvad kuivawõitu, klopitakse nad peene pilliroo kепiga jamaas nõõri peal, õige ühtlaselt ja põhjalikult läbi. Selle tõttu muutub puuwilj kergeks ja tobedaks.

Et tekkide pleetimist pätkese käes ära hoida, võib neid nõõrile riputada pahema poolega wäljaspoole, ehk aga neile kerge lina peale riputada. Alles siis, kui tekid läbi kuivad on, võib neist nõõrilt wõtta.

Niiviisi pestud tekid näewad wälja kui uued ja ei taota ka midagi oma wastupidamusest.

Katkeid lastehoiust.

Kunstlik (ebaloomulik) toitmine.

Imikule korraliku piima muretsemine, keetmine ja alalhoidmine.

Kuigi tänapäew igalpool selle eest wõideldakse, et emad wõimalikult katkuts ise toita endi lapsi, siiski sarnast aega, kus kõigil lastel erandita see õnn osaks saaks, pole kunagi loota. Mitmesugustel põhjustel on oja lapsi ikkagi sunnitud loobuma loomulikust toitmisest ja leppima selle aseainega.

Pudeliga toitmine on ainult hädaasi, mida emadele kuidagi soowitada ei saa ja mida peab wõtma kui paratamatust hädaorral. Rahju ja hädaohtu, mis toob kunstlik toitmine, saab wähenäda, kui teda korraldatakse asjatundlikult ja hoolikalt ning katkutatse järele aimata wähegi loomuliku toidu (emapiima) koosseisu. Emapiima aseaineks tarwitatakse lehmapiima ja kitsepäimä. Mõlemi piima koosseisud on wäga sarnased ning mis öeldud ühe juhtes, maksab ka teise kohta.

Lehmapäim on esimeseks toiduks wärsikale, kitsepäim — kitsetallele. Nende wäikeste loomakeste seedimiselundid on aga hoopis teistsugused, kui wäikeste inimese omad, samuti ka nende toidu tarwidus ja sellepärast pole sugugi imestamiswäärne, et lehmapäim wõi kitsepäim ei suuda asendada täielikult emapiima. Emapiima imeb laps otjeteed emarinnast muutmatult, wärskelt, toorelt ja kehajoost. Kuni aga loomapäim udarast lapse kõhufeseni jõuab, on temal pikk tee seljataga, on käinud läbi paljudest kätest. Enesest mõista ei muutu ta selle läbi mitte paremaks ja wärskemaks, korjab ainult tolm, mustust ja haigusidüsi. Piim, mida tarwitatakse imiku toiduks, peaks kuuluma terwetele loomadele, wõimalikult puhtalt saawutatama ning wõimalikult wärskelt ümbertöötatama. Piim mis harilikult müügil, wastab waewalt nende nõudmistele ning sarnases alawäärnuslikes piimas pesitseb uus hädaoht imikule.

Kunstlikku toitu emapiimaga ühewäärnuslikeks teha ei jõua ükski wägi, kuid suuri lahkiminekuid peame katsuma tasandada, peame wähemalt püüdma kunstliku toidu koosseisu jämedaltki sarnastada emapiima omale.

Imiku toitmiseks peab katsuma wõimalikult head, puhas ja wärsket piima muretsema. Mõels soowitaw teada, et lehm ei põe tiisikust ega udarahaigusi, samuti tähtis on teada, kas lehm ja laut, liipsja käed ja piimandud hoitakse puhtad ja korras. Ka piima jahutamise ja alalhoidmine on tähtis, et ta piislaste mõjul koge hapuks ja halvaks ei läheks. Kõige paremaks

abinõuks piima wärste hoida, on madal temperatuur, s. t. piim tuleb peale liipsmist hästi ära jahutada ja jahedas ruumis hoida. Et sarnaseid wõimalusi, kus saadud piima täiesti kartmatult lapsele anda võib toorelt, wähe on, siis on soowitaw teda enne ära teeta.

Kõige otstarbekohasem on, kui piim koge peale kohaletoomist lapse päewajeks tarwiduseks 5—6 pudelisse pandakse, lapse wanusele wastawas rohkses, nõnda et igaks söögitorrats oleks ise pudel. Waremalt walmistatud ja magusaks tehtud lijawedelikuga (tumm, wesi) lahjendatakse piim, pudeli awaus suletakse ning asetatakse pudelid weega täidetud keedunõus tulele, nõnda et weepind keedunõus kõrgemal seisaks pudelites olewast wedeliku pinnaft.

Wesi aetakse teema, ühes jellega keeb ka piim pudelites, keedetakse 3—5 minutit. Nüüd wõetakse keedunõu tulelt, lastakse kraanist jooksta wõi walatakse külmale wett juure ja nõnda asendame see wesi aegamööda külma. Sel kombel jahutuvad pudelid ruttu ja ei purune. Muidugi ei tohi midagi sattuda pudelite awaustesse. Peale jahutamist tulewad pudelid jahedas ruumis külmas wees, mida sageli wahetatakse, alal hoida. Soowitaw on jääkapp, kuid kõigil pole wõimalik seda saada.

Wäga soowitaw ja otstarbekohane imiku piima keetmiseks on n. n. Soghleti aparaat, mis koosneb suurest plekk keedunõust, traat pudelite hoidjast eraldi pesakestega igale pudelile, grammi jaotusega pudelitest ühes gummiorkide ja gummi plaatidega, tarwisminewatest puhastusabinõudest (harjad) ning riiulist, millel pestud pudelid kuivawad. Pudelik täidetakse eelsool antud wiisil, suletakse gummiplaatide ja orkidega abil, asetatakse pudelihoidjasse, traatwõresse, mille abil korraga tõstetakse sooja weega täidetud suurde plekk keedunõusse, keedetakse ja jahutatakse nagu eelsool öeldud. Piima jahutamisel tõmbuvad gummiplaadid õhu jurwel weidi pudeli awausse ning sulewad selle õhutiindlalt.

Soghleti aparaadi hea omadus seisab selles, et päewa jookful tarwisminew imiku toit valmistatakse ühes korraga kõikide söögikordade pudelitega, kuna pudelik tiindlalt suletuna jääwad kuni tarwitamise momendini. Waja enne toitmist pudelik wähe soojas wees hoida, kuni piim kehajooste omab ning lapse toit on joogiwalmis. Soghleti aparaadiga piimakeetmine on küll otstarbekohane ja praktiline, kuid aparaat ise on kallis ja ainult üfikud mõiwad endile sarnast luksust lubada.

Meie emade suur enamus on sunnitud ilma jelleta läbi ajama, kuna lapse toitmiseks ainult ühte pudelit tarvitatakse. Sarnasel korral peats piim kinnises emalkeeritud nõus, mida ainult piima keetmiseks tarvitatakse ja piinlikult puhas hoitakse, kohe ära keedetama, mitte kauem kui 3 minutit, ära jahutatama, ajetasdes piima nõu ühte suuremasse nõusse, milles puhas külm vesi ja seal ka alles hoitama, kuna mett alataja uuendada tuleb, eriti suvel, kus kuumus majas ja väljas ning juur on piima hapuks ja halvaks minemise hädasõht ja kus seda enam peab antud eeskirju jälgima.

Lisavedelikud piima lahjendamiseks valmistatakse kindla ettekirjutuse järele eraldi ja nagu piimugi jahutatud ja eraldi hoitud. Enne toitmist valatakse piim pudelisse, lahjendatakse lisavedelikuga, lisatakse tarviline jagu suhkrut juurre, soojendatakse, hoides pudelit vähe aega soojas vees, ja antakse lapsele.

Düstarbetu ja kahjulik on juuremat piima hulka algusest peale lisavedelikuga ja suhkruga segada, kuna sel teel, eriti suvel, piim väga kergesti muutub, rikki läheb ja imiku toiduks kõlbmatuks muutub.

Lubamata on ka piima kaua keeta, kuna kaua keetmise mõjul piima koosteis keemiliselt muutub, temas tähtsad olusjed hävinevad ja lagunewad ning laps haigeis jääda võib sarnase piimaga toitmisel. Piisilasi piimas ei häwitata ainult keetmisega, s. o. kuumendamisega 100° juures, vaid ka pastöriseerimisega, mis selles seisab, et piima 70—80° soojuse juures umbes ½ tundi kuumendatakse. Pastöriseerimine ei muuda piima liig palju, kuid ei häwita ka kõiki piisilasi. Pastöriseerimine on tarvitusel rohkem asutustes, kus lastega tegemist, nagu lastekodudes jne.

P u d e l j a k u m m i l u t t. Pudelit, millest last toidetakse, ei tohi puududa täpne grammi jaotus, et kerge oleks mõõta lapse toidu hulka. Soovitaw oleks, et pudeli maht mitte üle 200 grammi ei oleks ning võimalus ei looks lapse ületoitmisele, kuna suur pudel jageli ületoitmist põhjustab.

Pudeli korkideks tuleks tarvitada kas harilikke patentkorke kummi rõngaga, või jälle wati- ehk marli-

topikest, kuna wiimaseid igakord uue toidu valmistusel uuendada tuleb, patent korki aga igakord hästi puhastama peab.

Mitte ainult piima puhusele ei pea meie tähelepanu juhtima, vaid sama palju peame puhuse juhtes nõudma ka piimapudelit ja kummilutlit, millega last toidetakse.

Jääb lapse toitmisel osa piima pudelisse, siis ei anta seda pärast enam lapsele, vaid valatakse kohe pudelist välja ja antakse ühele suuremale lapsele. Kui laps järgmisel söögikorral jälle samast pudelist toitu saab, tühjendatakse ta kohe peale toitmist järgi jäänud piimast, loputatakse weega ja pestakse pudel harja abil kumma joodaweega hoollega puhstaks, tarvitatakse ka joola, kartulitükikesi ja munakoori, loputatakse puhta weega veel hästi üle ning pannakse ülespoole pöördud põhjaga kuivama.

Kui on tarvitusel Sorhleti aparaat, loputatakse iga pudel peale toitmist ära ja täidetakse weega. Järgmisel hommikul, kui pudelid uuesti tarvitusele wõetakse, pestakse neid korraga sama hoollega, nagu eelpool tähendatud.

Lutt olgu lihtjakuuline, paksust kummist, et oleks wastupidaw. Peene kumma nõelaga tehakse temale auk otja, mis peab olema nõnda väike, et piim temast ainult läbi tilgub. Enne tarvitusele wõtmist keedetagu teda läbi, kuna pärast peale igakordset tarvitamist tuleb lutt puhta weega loputada, seejt- ja väljastpoolt joolaga ja kumma joodaweega hoollega puhastada, puhta weega üle uhtuda ja puhta lapi või kaanega kaetud tassis või klaasis kuivalt alal hoida kuni järgmise tarvitamiseni. Ei ole soovitamist kummilutti hoida antiseptilistes vedelikkudes, näit. boorhappe sulatisses j. t., nagu see enne tarvitusel oli, kuna wiimaste mõjul kummi muutub ning ka lapse sun ilanahale mõju awaldamata ei jäta. Soovitaw oleks Lutti vahetewahel umbes 3 minutit keewas vees hoida, eriti tähtis on see suwel.

(Järgneb.)

Dr. Paula Vreintal.

	<h2 style="margin: 0;">Käsitöö ja riietus</h2> <p style="margin: 0;">Toimetanud Agnes Neudorf-Malberg</p>	
--	---	--

Käsitööde kirjeldus.

Kõik meie tänases numbris oleva mustrikuhe peal asuwad käsitööd on ajakohased ja praktilised.

Mad jagunewad kahte ossa. Nr. 1—5 on kõik joonistused enam-wähem eestilaadilised ja wõitwad õnnelbuda saada n. n. Gesti pistetel, milliseid iagüks oma äranägemise järele kasutada võib.

Nr. 6—9 — ristpiste faunistused, milliste tiffimiseks tarvitatakse n. n. ristipistet. Ommelamise juures tuleb kanewaad tarvitada, mis õnnelbawana asja külge pistetakse ja mille järgi võimalik on korralikke ning ühetasaseid pisteid teha.

Joonistus nr. 1.

Laudlina äärefaunistusega. Valmistada võib jeda labajest willajest riidest, kui ka pleefimata linajest. Willasele põhjale tuleks willaseid lõngu tarvitada, millele — töö huwitawamaks tegemiseks — jidi hulka õnnelbda võib. Antud wärwid sobiwad beige põhja peal. Niisama lähewad need wärwid pleefimata linajele. Tikkimiseks wõetagu linased ehk pärl lõngad. Ommelda tuleb sibe- ja tätepistel- dielehed põimitud wõrkudega.

Nr. 2. Plus ja praktiline põll 2—4-aastasele lapsele. Põll võib olla õhukest pleekimata linast, rinnaeest ristipistega kaunistatud. Muster — mustrihel nr. 8-b.

Nr. 3. 1—4-aastase lapse mängupüksid. Tästu pealt ristipistel kaunistatud, milleks tarvitada võib mustrihel nr. 8-a mustrit. Lõige — lõikelehed nr. 1—5. Lõige sobib 2-aastasele lapsele.

Nr. 4. Ditarlapse põll 1—6 aastani. Võib valmistada ühewärmilisest batisist. Umberringi kaunistatud heegeldatud sõmpudega ja linnituleks sobivas värvis siidipaelad. Lõige lõikehel nr. 6—8.

Nr. 5. Kivjust riidest põll 6—10-aastasele tütarlapsele. Kärestatud hästi sobiva ühewärmilise viidega. Põlle võib ka kooli tarvis valmistada, kui tumedam riie võta.

Nr. 1. 10—12-aastase tütarlapse kleit. Kergest villast ehk krepsist. Kaunistada võib kleiti õhukeste siidiga ehk sama villasega, millest kleit on. Kaunistus peab olema heledam ja põhihooni eralduma. Sealjuures ei tohi aga kaunistus liig teravalt erineda, vaid peab sobima põhitoomiga. Lõige — lõikehel nr. 8-a—10.

Joonistus nr. 2.

Kärefaunistus, mida juvekkleidile alla ärre tarvitada võib, samuti ka mõne kerge jakki peale. Snnelnda tuleks ühes wärmis, mis põhjaga hästi koostölas; võib ka põhjaga samawärmiline olla. Pisted: kõik ühefordsed jooned — sõlmepistel; kõik läidetud osad — siidepiste.

(Waata järg lk. 268.)

Nr. 6. Shtubleit mustast siidist, kuldpiisi kaunistusega ja juure rooja roostga. Kleit on ühe öla pealt kroogitud. Lõige lõikelehel nr. 16—18.

Nr. 7. Noore daami tänavakleit rohelisejt krepsist, rinna eest peene woldi kaunistusega. Alumine oja on kolme wastamisi woldiga, willedest üks otje ees ja kaks kummagil pool küljel. Lõige lõikelehel nr. 11—15.

Nr. 8. Praktiline töökleit tume-
dast willasest riidest.

Nr. 9. Päevakleit tumehallist villastest trepist, külgedelt peenete volkidega kaunistatud.

Joonistus nr. 3.

Bluuji titaandus — tuleks paigutada mustri-lehel seisva joonistuse järel. Rinnaesijel ja all ääres bordid; krae piistese nurgakaunistusega. Bluus võib olla moufelin'ist ehk õhukestest siidist, pikkade täis-tega ning nõõpidega rinna ees.

Joonistus nr. 4.

Linil. Materjaliks võib võtta pleektimata linast. Närestada sambupistel ning kaunistada sibe- ja täite-pistetega. Seda linilud võib laua katteks tarvitada.

Joonistus nr. 5.

Schwapadi. Tarvitada tuleb heterohelilist ehk rohe-kashalli villast riiet (võib ka siid olla). Villasele võtta vastav villane lõng — siidile aga siidiniidid.

Joonistus nr. 6.

Ristipistel äärekaunistus. Võib mahutada piis-kele põllele meerde ehk lapskleidi kaunistuseks. Wä-r-wid jobigu põhjaga. Tarvitada tuleks ainult kaks värvi: kas kohvipruun ja orange, punane ja must jne.

Joonistus nr. 7.

Ristipiste joonistus, mida võib tarvitada bluuji-le ehk lapskleidile ette ehk alla äärde. Tarvi-tada kolme värvi, mis vastaks põhitoonile; niisama võib ka üheaimekse värvi võtta kolmes varjundis — kas kollased, sinised, lillad ehk muud.

Joonistus nr. 8 a-b

Mõlemad on mustrid lapjepõllele või -kleidile.

Muster b: lapse mängupükstele, mis moelehel nr. 3. Wärviks tuleks jobiw toon, kas kollane või pruun, millele mustril äratähendatud heledamatel kohtadel weidi punast juure lisada võib (jalad ja hari).

Joonistus nr. 9.

Mitmesugused nurga- ja äärekaunistused, mis väga hästi kõlbavad taskurätikule nurgailustuseks. Samuti võib ka mitmesuguseid piistese linakeji jarnaste kaunistustega täita. Wärvid valgele põhjale olgu heledad ja pefuehtsad.

Tululifud teated.

Milles taluperenaine teeb ja milles peats teema.

Maal on tarvitujel juuremalt osalt raudpajad toidu valmistamiseks, kuid peats ka muust aineist teedundusid ole-ma. Raudpajas ei kõlba kõiki toite teeta, sest jelles omanda-wad mõned toidud inetu värvi, teised kõrwalmaitse jne. Sellep. peab toidus paar emallitud kastruli, alumiiniumipotti olema. Raudpajas on hea putruksid, leent teeta, liha hau-tada jne., sest raud on paks, ei lähe väga kuumaiks ja selle tõttu ei kõrbe toidud nii kergesti kui näiteks alumiinium teedundus. Wiimane on õhuke ja jelles kõlbas aiawilja, juurwilja teeta, toitude hautamiseks ei ole ta kohane. Mu-miinum on odaw, tugev ja hea teedundus. Mahtlabe, kee-diste, marja ja puuwilja toitute teetamiseks on kõige parem emallitud kastrul, sest wiimane ei anna endast mingisugust maitset, ei muuda värvi. Seda peats iga perenaine filmas pidama ja warustama end mitmesuguste teedundudega.

S. E.

Mektid poleeritud laual.

Poleeritud asjadest kuumuse plekkidid wälja wõita, on waja pleki koha peale sigaritukska raputada ja pärast willaje riidega üle hõõruda.

Vastutav toimetaja: Marie Reisik.

Väljaandja: Eesti Naisorganisatsioonide Liit.

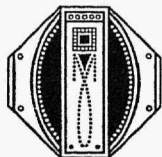
Oskar Kilgas

Trikoo-, suka- ja pitsivabrik

Prii tänav 3

TALLINNAS

Kõnetr. 2-23

Valmistab kõrges headuses

siidi-floor-
ja villaseid

sukki ja sokke

Lastesukki

Villast-, puuvillast- ja siidist-
trikoo pesu, spordiülikondi jne.

Pesupitse: klöppel ehk venepits,
broderii ja gepüür

Müük ainult en gros

Müük ainult en gros

Mina tarvitan ainult „EPHAG”i
kosmeetika aineid.

A-S. "EPHAG"

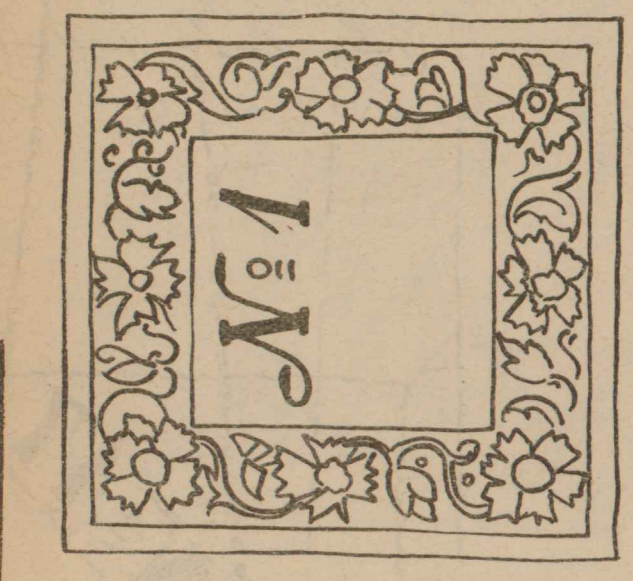
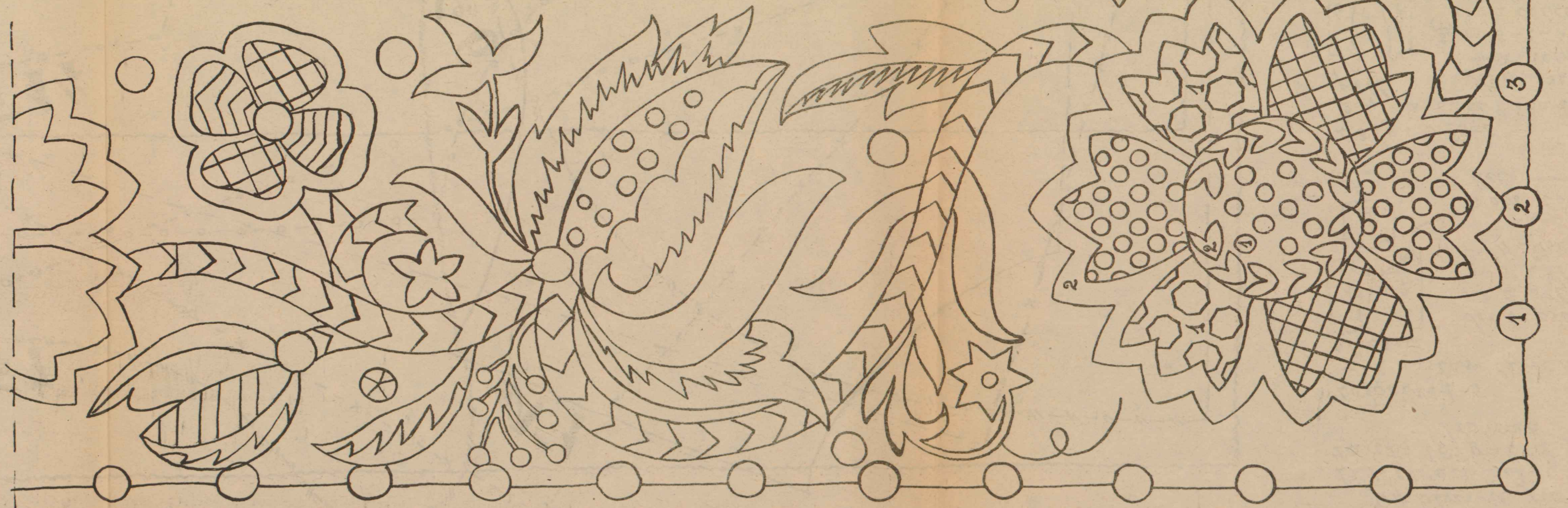
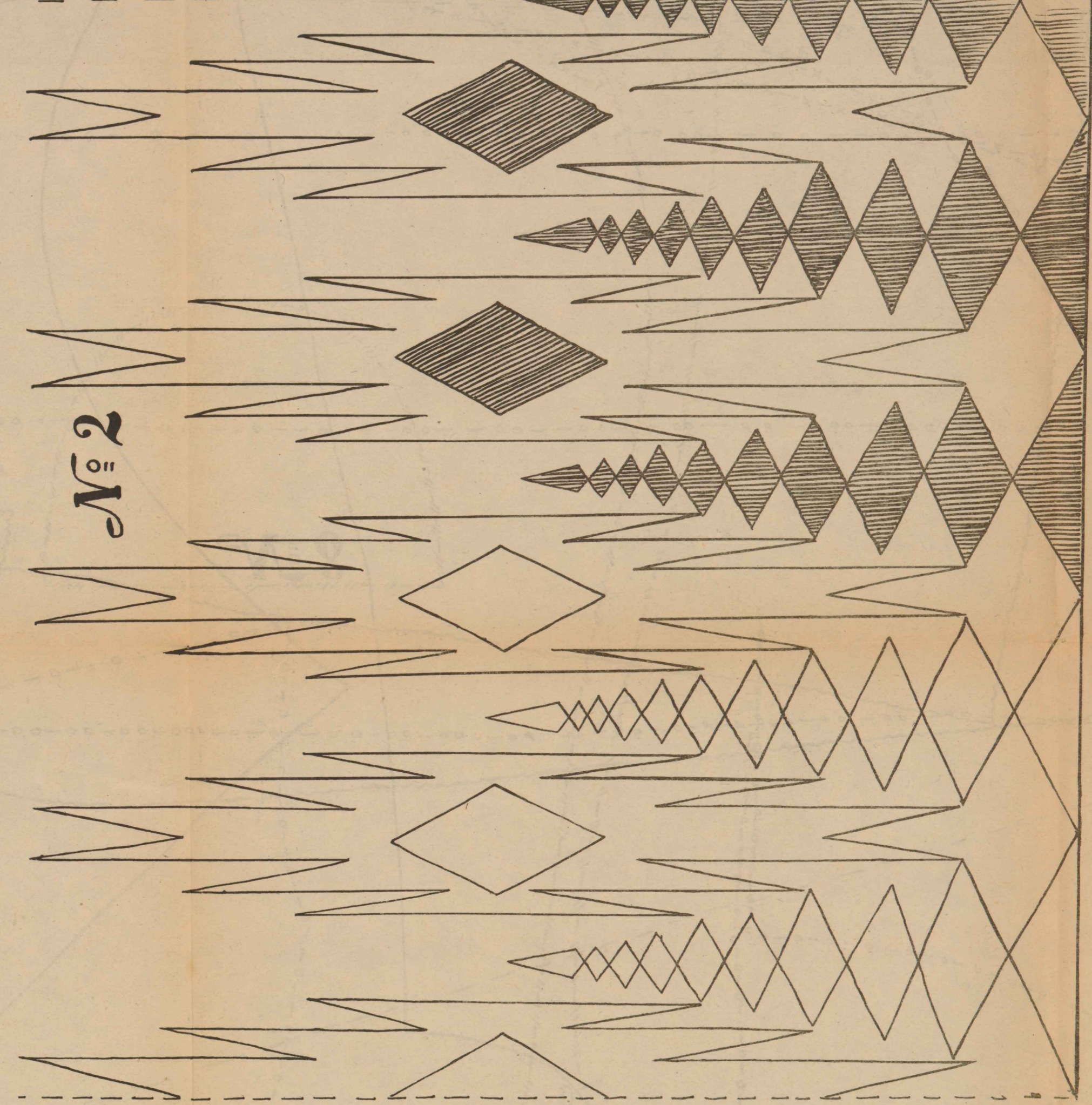
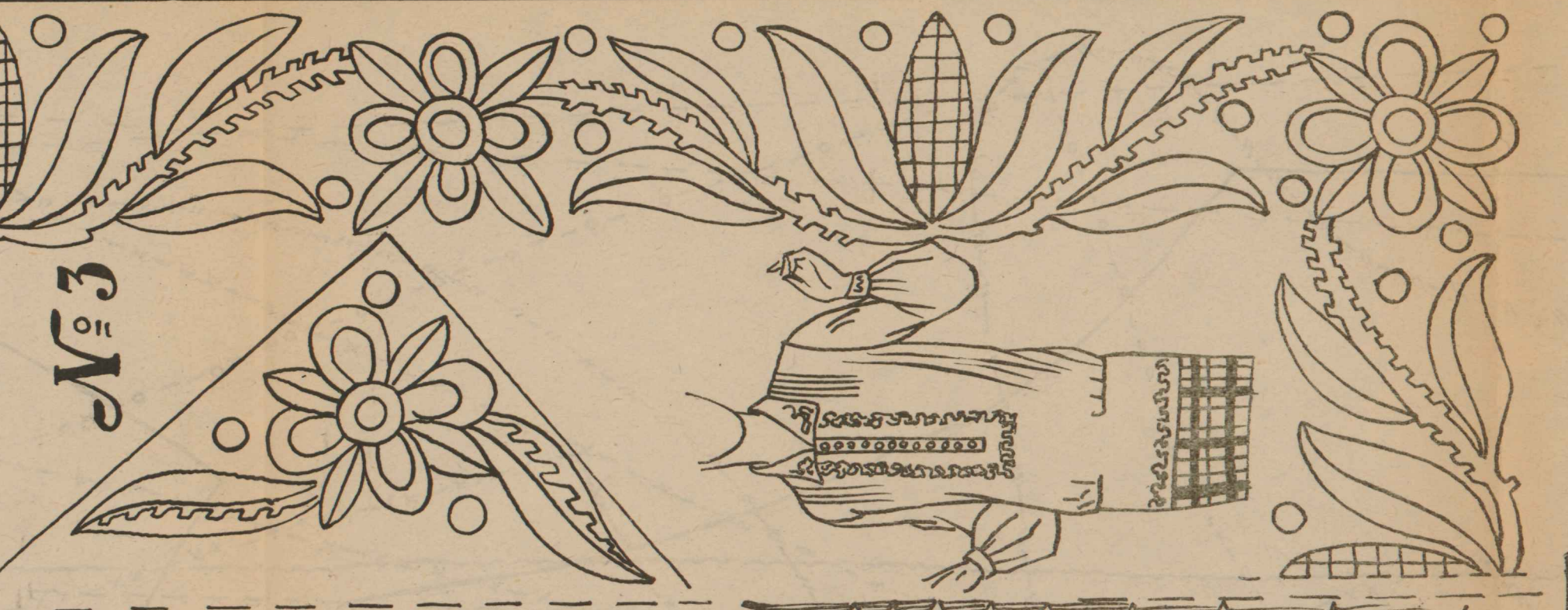
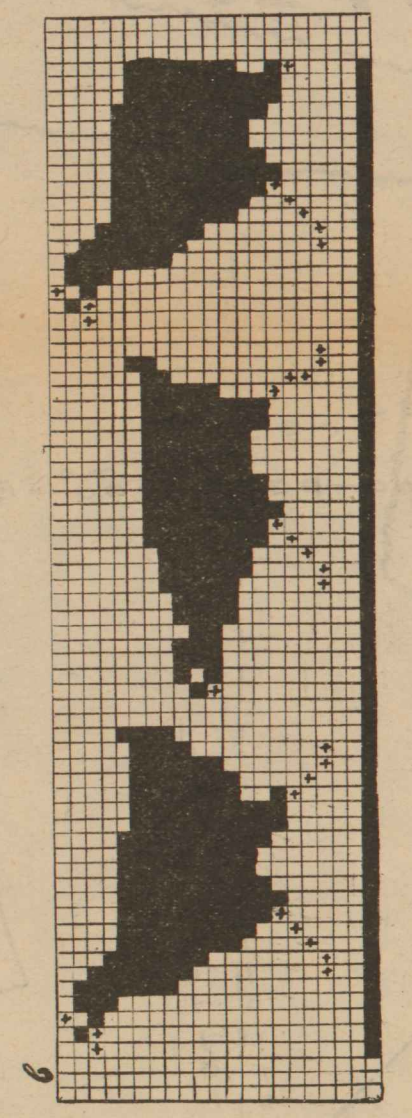
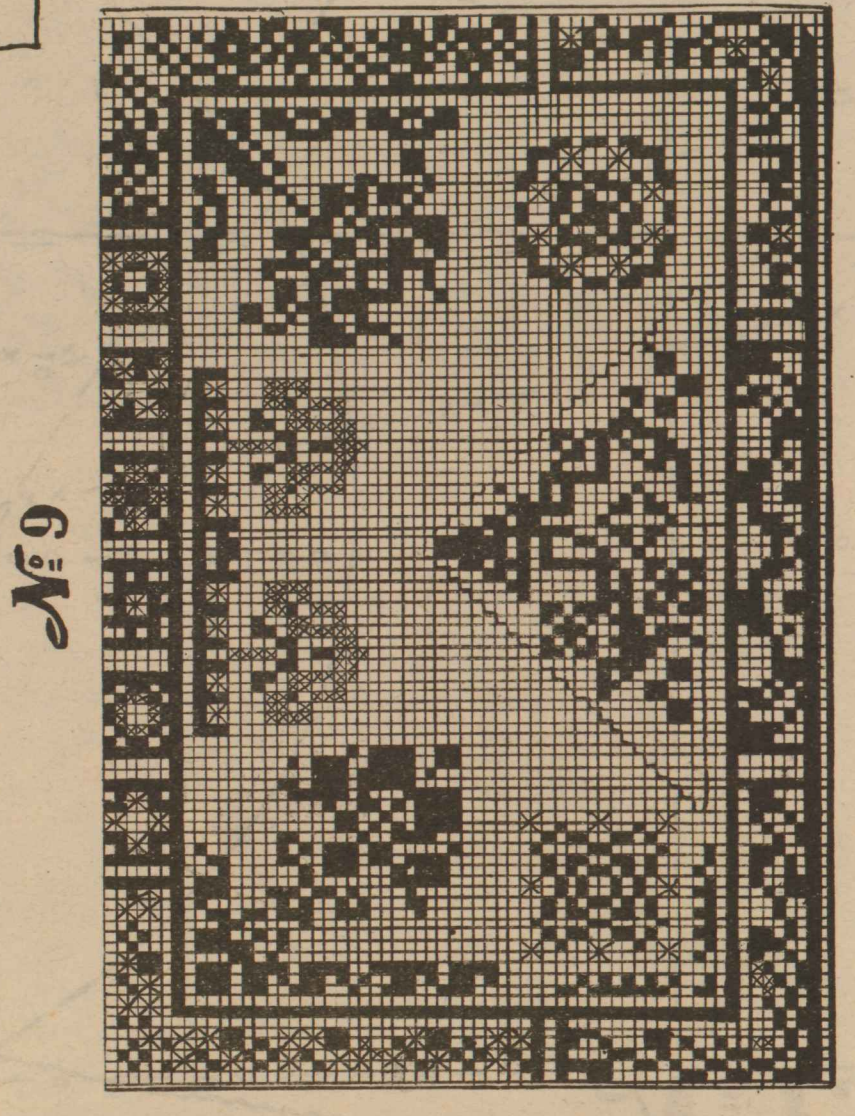
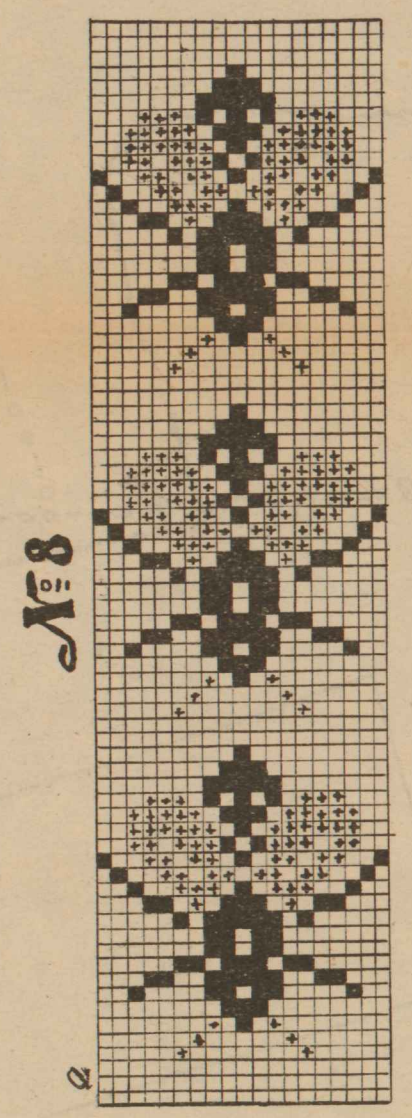
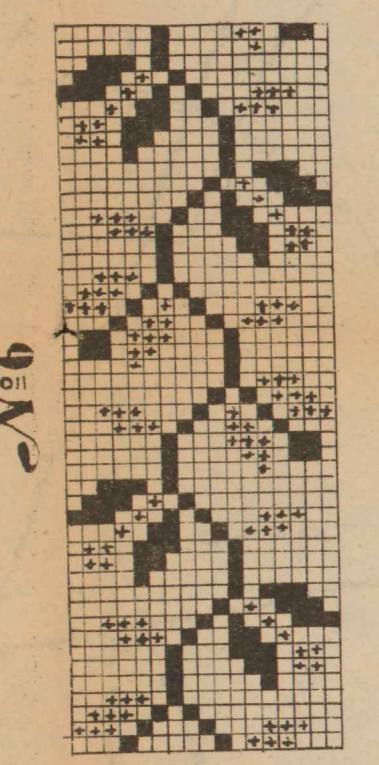
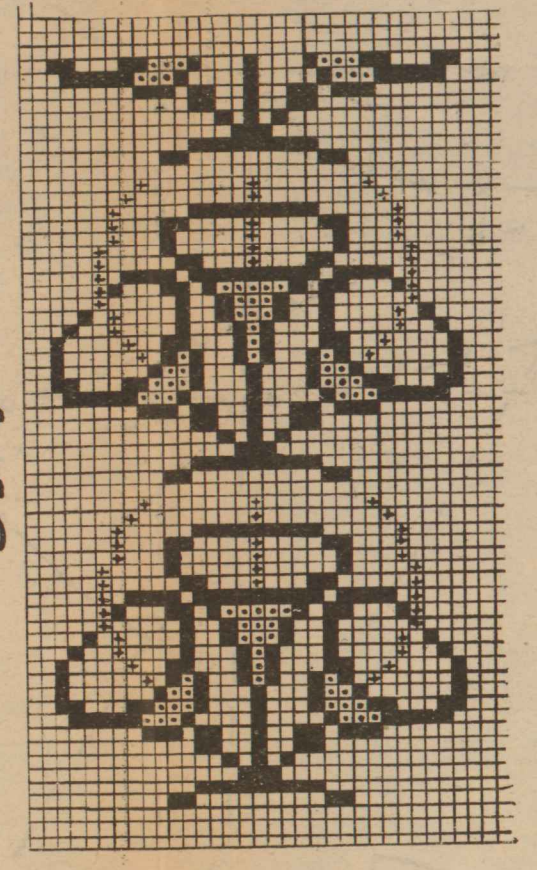
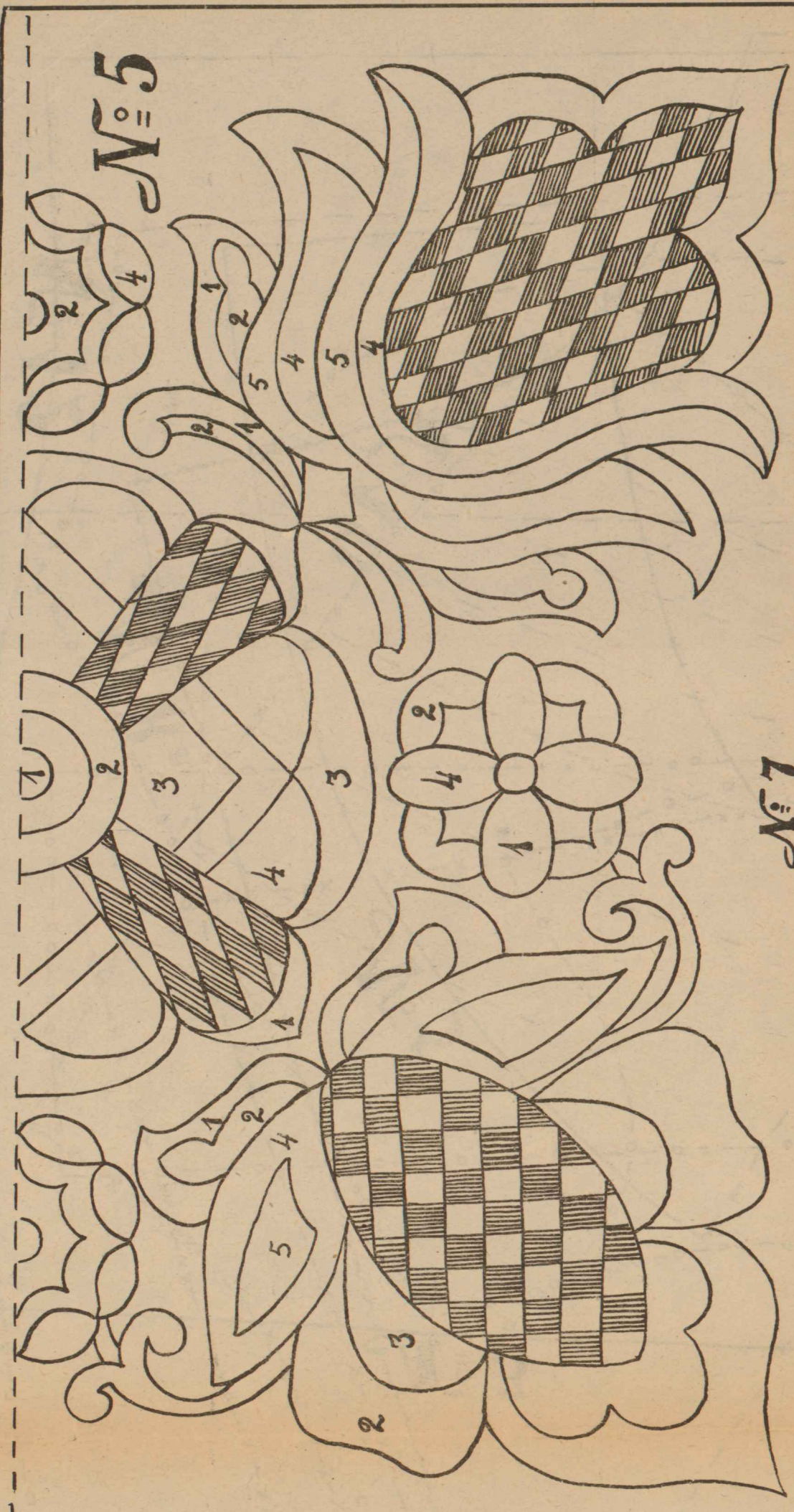
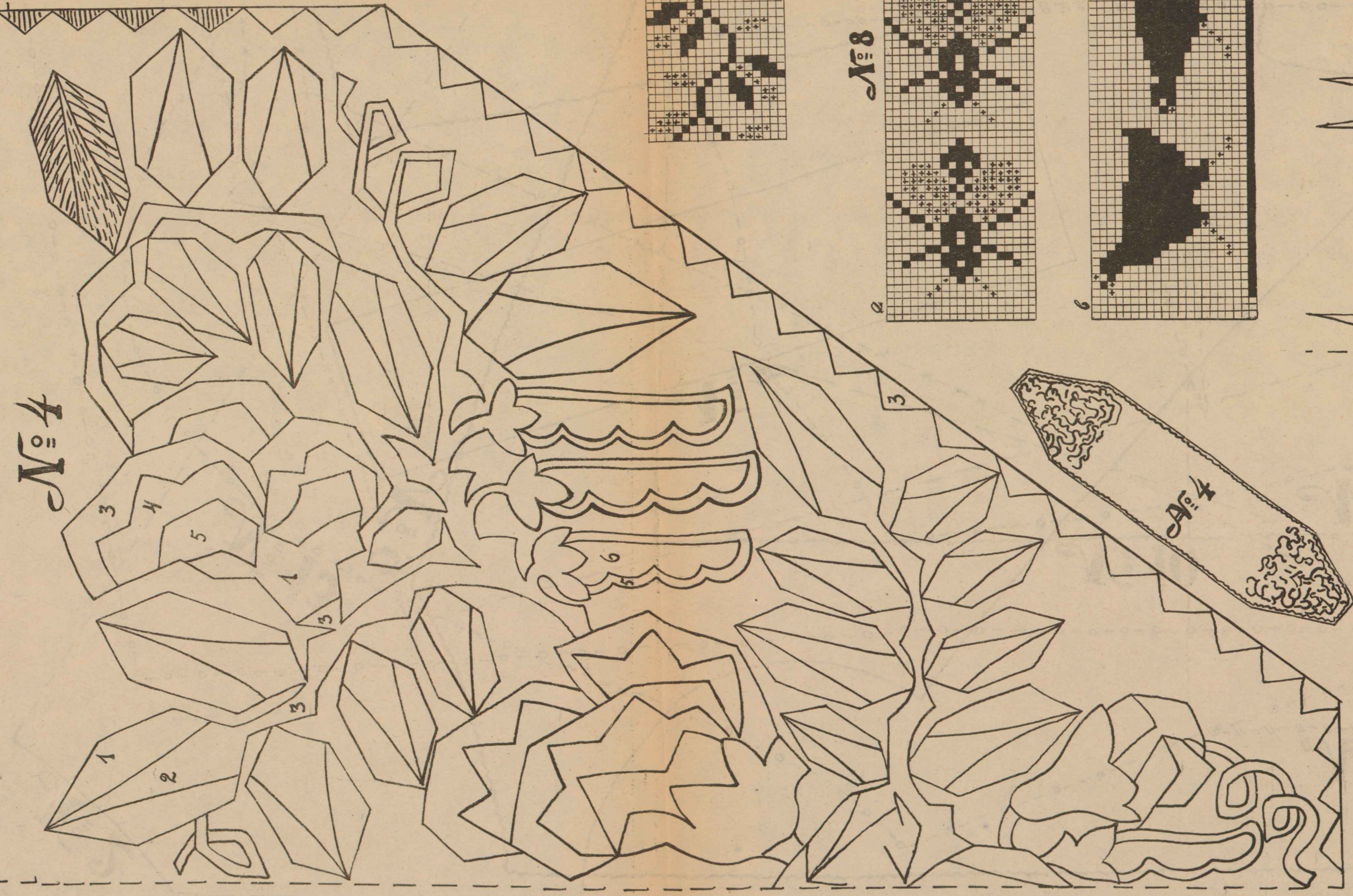
Kõik väljamaa lõhnaõlid,
puudrid ja kosmeetika pare-
matest vabrikutest: Coty,
Piver, Houbigant
J. t. J. t. J. t.

"Ephag" Eau de Cologne triple
"Ephag" hambapastad
"Ephag" toalet-artiklid
"Ephag" kasekreem
"Ephag" Végétal

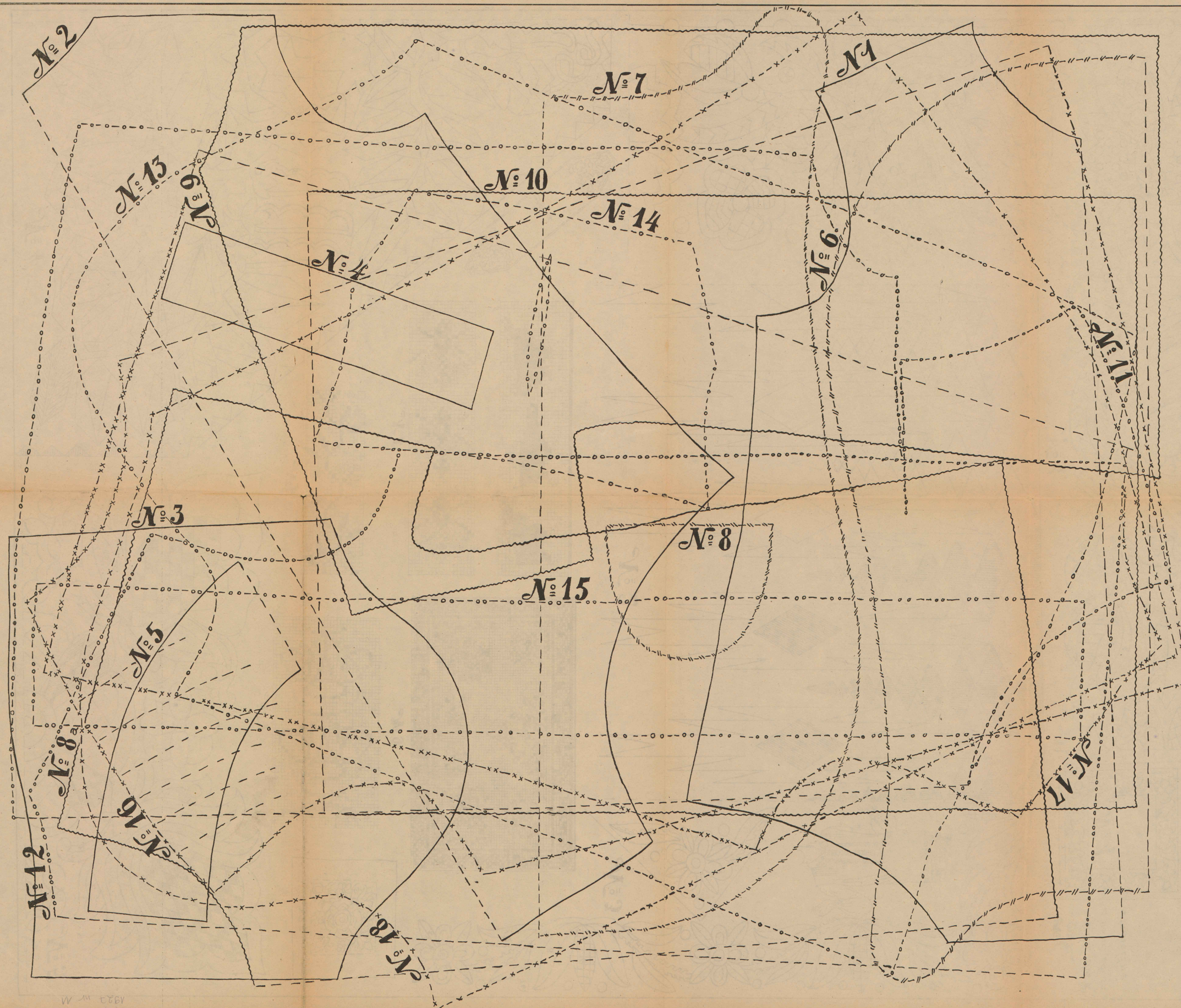
	<p>Uudis! "JSJS" Uudis!</p> <p>"Jsis" kreem "Jsis" puuder "Jsis" seep</p>	
---	---	---

A-S. Eestimaa Apteegi ja Rohukaubanduse Ühing "EPHAG"
Harju tän. 41 TALLINNAS Narva m. 42

No 1.
 1. must
 2. kolliskivi v.
 3. vana roosa
 4. roheline

No 1 - Laalina kaunistus.
 No 2 - ääre kaunistus.
 No 3 - Bluuksi kaunistus.
 No 4 - Liniku kavand.
 No 5 - Sohva padi.

Õmblused ja pa-
listused tulevad riid-
lahiti lõigates juure
lisada.

Lõige №1-5
1-2 aastase lapse mängu
püksid

№1 esitükk.
№2 segatükk.
№3 kätis
№4-käise kinnis
№5 krae
joon lõikele-
hel

Lõige №6-8
2-4 aastase tütarlapse
pöll.

№6- esitükk
№7- segatükk
№8- käsk.
joon lõikelehel

Lõige №9-10.
10-12 aastase tütarlapse
kleit.

№9- esitükk
№10- segatükk
joon lõikelehel

Lõige №11-15.
Daami jalutuskleit

№11- esitükk
joon - - - -
№12- segatükk
joon - - - -
№13- kätis
№14- käise kinnis
№15- vöö.
joon lõikelehel

Lõige №16-18.
Shtunkleit.

№16 esitükk
joon - - - -
№17- segatükk
joon - - - -
№18- kätis
joon - - - -

Värvid karmis
lause juure.

№3- blausi muster.

№1- heleroheline
№2- tume - -
№3- hele punane
№4- tume - -
№5- hele kollane
№6- tume - -
№7- ooker
№8- tume sinine
№9- hele - -

№4- liniku muster.

№1- roheline
№2- pruunikas roheline
№3- helepruun
№4- tume - -
№5- sinine
№6- sinikas hall

№5- sohvapadi

№1- roheline
№2- telliskivi punane
№3- sinine
№4- tume lilla
№5- hele - -